

1. kép

Id. Ambrózy Gyula (1841–1921) pénzügyőri főbiztos
Belgráder Soma fényképész felvétele, Balassagyarmat, 1896
(Ambrózy család tulajdona)

RAINER PÁL

Ambrózy Gyula m. kir. pénzügyőri főbiztos (1841–1921) önéletrajza

Z ITT KÖZREADOTT ÖNÉLETRAJZOT édesanyám legjobb barát-
nőjének, özv. *Előd Ervinné* szül. *Ambrózy Erzsébet*nek (Buda-
pest, 1928. szept. 2. – Budapest, 2015. márc. 14.) apai nagyapja
írta idős korában az *Árva* vármegyei Tudossinban (ma
Tvrdošín, Szlovákia), 1916-ban. A 39 gépelt oldalas — helyen-
ként kézírással javított, kiegészített — kézirat fénymásolatát 1994-ben kaptam
Ambrózy Erzsébettől.¹

A szepességi polgári eredetű, német anyanyelvű, evangélikus vallású, ere-
detileg iparosnak készülő Ambrózy Gyula végül is egy többé-kevésbé kény-
szerű pályamódosítással (hogy megmeneküljön az akkor még hosszú katonai
szolgálatától) a pénzügyőrségbe lépve szolgálta le aktív éveit (1862-től 1902-ig,
összesen 40 esztendő), Észak-Magyarországon (főként Heves, Borsod, Gömör-
Kishont, Nógrád, és Liptó megyékben), kezdetben még a Bach-korszakot kö-
vető átmeneti Schmerling-érában, majd a dualizmus békebeli évtizedeiben.

Bár a 75 évesen leírt visszaemlékezés a kívülállónak talán sokszor apró-
lékosnak tűnő, lényegtelen, és csip-csupnak tetsző epizódokat örökített meg a
cs. kir. pénzügyőrségből² m. kir. pénzügyőrséggé³ alakuló testület életéből,
ugyanakkor számos érdekességet, jellegzetességet is rögzített a sajátos hazai
viszonyaink és a levert szabadságharc miatt hazánkban csak némi késéssel vég-
bement polgárosodás időszakából. Mindenekelőtt pedig rendkívül érdekes for-
rás a pénzügyőrség mindennapjaihoz, hiszen írója maga is tagja volt ezen spe-
ciális rendvédelmi testületnek, amelyben saját szorgalmának köszönhetően

¹ Az Ambrózy család munkámhoz nyújtott segítségét ezúton is ismételten megköszönöm.

² A Cs. Kir. Pénzügyőrség 1843-ban jött létre az 1835-ben létrehozott Cs. Kir. Jövedéki Őrség
és a Cs. Kir. Határőrség egyesítésével. SZABÓ 2017. 107.

³ A M. Kir. Pénzügyőrség 1867. márc. 10-én alakult meg 4330 fős (legénység és tisztviselők)
létszámmal. Ez az állomány 1871 végére 800 fővel csökkent. SZABÓ 2017. 107.

(jóllehet nem rendelkezett érettségi vizsgával) vigyázóból (legénységi állomány) hosszas szolgálat után fokozatosan főbiztossá (tisztviselői állomány) lépett elő. Érdekes megfigyelni, hogy még egy viszonylag kisebb régióban is mennyire meghatározóak voltak a társadalmi, nemzetiségi, vallási különbségek, melyek konfliktusok forrásaivá válhattak.

Az eredeti írásmódon — kivéve néhány nyilvánvaló elírást, betűhibát, kimaradt vesszőt és az írógépen egyes betűknél hiányzó hosszú ékezetek pótlását — nem változtattam. A feloldásokat szögletes zárójellel [...], a bizonytalan olvasatot kérdőjellel (?) jelöltem, az olvashatatlan részeket kipontoztam (...). A helységnevek azonosításához az 1892. évi helységnevtárat használtam.

* * * * *

AMBRÓZY GYULA
m. kir. pénzügyőri főbiztos
(*Szepesbéla, 1841. március 21. – Losonc, 1921. február 6.*)
AZ ÉLETRAJZOM

1. Születtem Szepesbélán, 1841. március 21-én. Szüleim voltak: Ambrózy János⁴ szíjgyártó és neje, született Kniesner Mária.⁵ Engem Gyula és Jakab névre kereszteltek, utóbbi nevemet csak azért kaptam, hogy a tót parasztok a vásárban könnyen megszólíthassanak, t. i. „Pán Jakabnak”, mert engem is szíjgyártónak szántak, csakhogy abból nem lett semmi, atyám hamarosan elhalt, én még csak csecsemő voltam s nem emlékszem atyámra.

2. Német volt az anyanyelvem, sajnos szepességi dialektussal. „Hober, Hober, Hober Gald”. Ág. evangélikus vallásban neveltek, özv. anyám (két gyermekével, én és Ágost) újból férjhez ment és pedig özv. Koch Imre nevű polgárhoz, kinek az első nejétől Adolf nevű fia volt.

3. Az iskolát helyben látogattam 6–10 éves koromig, végeztem az elemi, azután otthon segítettem a földművelési gazdaságban, de 15 éves még nem voltam, már bizonyos Weisz, nyerges és kárpitoshoz inasnak adtak, de nem tanultam ki a mesterséget nála, mivel ő a Bánátba költözött én pedig Szepesbélán maradtam. Azután 15 éves koromban Budapestre mentem valami mesterséget

---

⁴ Ambrózy János (1812. január 14. – 1841/1842.) Ambrózy Mihály és Schmeiss Mária fia.

⁵ Kniesner Mária Karolina (1815. május 15. – ?) Kniesner Pál és Hoffmann Zsuzsanna leánya.

tanulni. Budapest, akkor Pest, még egészen német volt, csúnya kiejtéssel, „Wir sámer Pester Birger”.⁶ „Werst nit aufi gestigen wert nit obi gefoll”. Csakhogy én tisztán is tudtam németül.

Iparkodtam megfelelni. Dr. Weis, városi orvos, távolabbi rokonom egyik napon ott a mesteremtől kérdezi előttem: „Hát a kis rokon hogy viseli magát”? Mire a mester ezt válaszolta: „Der Wille ist stark, aber das Fleisch ist noch schwach”.⁷

Budapesten a bátyámhoz, Ágosthoz szálltam, ő akkor, mint péksegéd dolgozott, s ha jól emlékszem, Helfenstein Mátyásnál. Ott megkedveltem én is az ő mesterségét és pékinas lettem, özv. Helfenstein Josephanál, kinek a Kerepesi úton volt az üzlete, a „Beleznai Kerttel” szemben. Minden 24 órában 4-szer süttünk s az egész tanulás alatt egyszer sem aludtam ki magamat, mert a sütés mellett volt még sok más dolgom is. A süteményt a nagy városban 4-szer hordtuk szét, sokszor állva aludtam el. Eszembe jut, egyszer a műhelyben fent vagy 2 méter magasságban egy szál deszkán aludtam, álmomban lezuhantam, éppen a kovászos kád mellé estem a téglás kövezetre, erősen megütöttem magam, de annyira álmos voltam, hogy a fájdalmat nem érezve, a teknő alá bújva, tovább aludtam. Ha véletlenül a „Kádra” zuhanok, akkor biztosan csonttörést szenvedtem volna. Egyszer a szüleim eljöttek Pestre engem meglátogatni, elvittek az első este a nemzeti színházba, de ott is elnyomott az álom, az előadásból semmit sem láttam, folyton aludtam.

A tanulási időm 3 év volt, ez alatt testben semmit sem fejlődtem, mindig „Kleinigkeiten”-nek⁸ neveztek. Mikor felszabadultam, haza mentem, ahol magamhoz jöttem, aztán megkezdődött a vándorlás.

Szerencsétlenségemre ismét B[uda]pestre kerültem, mint budapesti kitanult hamarosan kaptam helyet, vicesegéd lettem, még pedig az első, legnagyobb üzletben, Schmidlechernél, azonban csak rövid ideig bírtam a nagy munkát, könyökig érő, nagy tésztákat kellett dagasztanom, a melyből a kezemet alig bírtam kihúzni.

Elkeseredésemben, hogy én a pékmesterséghez gyenge vagyok, szabóinasnak álltam be Reznitsekhez. Ennek a boltja az Úri-utcában, lakása pedig a Király-utcában volt. Vasárnapokon, ebéd után nekem, mint inasnak kellett a szakácsnének az edénymosogatásnál segédkezni, azért, hogy a cseléd mielőbb

---

⁶ Magyarul: Pesti polgárok vagyunk. Irodalmi németséggel: Wir sind pester Bürger.

⁷ Magyarul: Az akarat erős, de a test (itt: hús) még erőtlenséges.

⁸ Magyarul: apróság.

megkezdhesse szabad kimenőjét. Resteltem, de megtettem. Midőn ezt a mostohaapám, Koch megtudta, figyelmeztetett azonnal, ne legyek örökös inas, próbálkozzam meg vidéken. Szót fogadtam, vidékre mentem. S csakugyan gyerekjáték volt a vidéki munka a pestihez képest. Dolgoztam Kassán, Danielovitsnál, Miskolcon Fülekinél, és Rablinál, Árokszálláson is, de az illető pékre már nem emlékszem, Gyöngyösön a kis péknénél, Nehernénél, végre Vácott Pécely Imrénél.

Letelt a vándorlási engedélyem, haza mentem új engedélyért, de ilyet már csak a legközelebbi újoncozásig kaptam. Ennek folytán, mert akkoriban a katonai szolgálat 12 év volt és mindenki félt a katonai szolgálattól, s végre mert a hosszú katonai szolgálati időt a pénzügyőrségnél is le lehetett szolgálni, ezért egyenesen beállottam a pénzügyőrséghez. Egerben, mint vigyázó⁹ léptem a testületbe.

Schlenitz, Sections-schreiber¹⁰ megejtette velem a próba-írást és a számolást, — azután az ezredorvos megvizsgált, a lelete így hangzott. „Vollkommene Plattfüß, tauglich”.¹¹

A Sections Kommandant,¹² Hubert Jennehommé, ideiglenes főbiztos és Kappeller, pénzügyigazgató vettek fel, — Miskolcra lettem áthelyezve. Ez 1862. február 7-én volt. Zsold volt: napi 49 krc.¹³ országos pótlék 5 krc — ruházati járulék évi 30 forint. Tíz havi szolgálat után jelentkeztem a fővigyázói vizsgára, — valami Neufinger nevű, több éves vigyázóval vizsgáztam volna Miskolcon a lakatanyában. A főbiztos megjelent, egyet intett, és valamely ágy szélén foglalt helyet, mi pedig, közel ő hozzá, asztalhoz ültünk. Neufinger csak úgy ragyogott, teljesen új ruhába öltözött, — még egészen új tollat is hozott magával, de már az első szónál megbukott szegény. A főbiztos kikergette a szobából, avval, hogy mer vizsgára jelentkezni, mikor még írni sem tud. A főbiztos jegyzőkönyvbe diktált: „Protokol”,¹⁴ hát szegény Neufinger izgatottságában az írta „Procotol”. A főbiztos ezt észrevette, s mint mondtam, rögtön elkergette, vizsga után hozám pedig így szólt, „Sie haben die Prüfung bestanden können, aber erst nachdem Kautnik befördert werden”¹⁵ — ez a Kautnik pedig iskolázott fia volt

---

⁹ A legalacsonyabb rendfokozat (korabeli megnevezéssel rangfokozat) a pénzügyőrségnél. A pénzügyőrség hadseregtől eltérő rangjairól: SZABÓ 2017.

¹⁰ Magyarul: osztályírnok.

¹¹ Magyarul: Teljesen lúdtalpas, alkalmas.

¹² Magyarul: osztályparancsnok.

¹³ Krc. = krajcár, a forint váltópénze. 1 forint = 60 krajcár volt.

¹⁴ Magyarul: jegyzőkönyv.

¹⁵ Magyarul: Önnek sikerült a vizsgája, de először Kautnik lesz előléptetve.

az egri biztosnak, habár kevesebb szolgálati ideje volt, mint nekem, mégis egész természetesnek találtam, hogy ő legyen előbb előléptetve, mint én.

Bár már túl voltam a vizsgán, mégis szepegetem, közeledett a katonai szolgálat ideje, a biztos, Sztraroszlowski ezt észrevette s megtudta tőlem az okát, pár nap múlva magához hivatott s kijelentette előttem, „Nincsen semmi ok a szepegésre, nem lesz katona, úgysis a pénzügyőrségnél szolgál, már beszéltem az ezredorvossal”,¹⁶ s csakugyan nem lettem katona. A sorozásra Hajts nevű fővigyázó vezetett, még le sem vetkőztem, kérdezi tőlem az ezredorvos, „Was fehlt Ihnen?”¹⁷ Én bár nem voltam elkészülve a kérdésre, véletlenül azt feleltem: Ich bin engrüstig.¹⁸ Mire kijelentette: „Untauglich”.¹⁹

Unalomból gyakoroltam magamat a német írásban. Ezt az akkori Sections schreiber, Kraus látogatásakor észrevette: s mert ő már nem akart Sections schreiber lenni, hanem nősülni és vidékre menni óhajtott s midőn e vágya teljesült, utódának, Sections Schreibernek engem ajánlott. Miskolcra Edeleányba helyeztek át, ottan cukorgyár volt, az ellenőrzésre csak fővigyázók voltak kirendelve és ezek kaptak minden napra egy ezüst húszast, 35 új krc.árt, szolgálati pótlékot. Az üzem megkezdése előtt megjelent a biztos és a főbiztos, felvették az üzemtervet, ezt a főbiztos átadta Silberstein fővigyázónak, hogy szépen másolja le. Csakhogy a fővigyázó ezt a másoló munkát énreám bízta s midőn ezt a főbiztos megtudta, kijelentette, hogy a fővigyázó helyett, én fogom teljesíteni a cukorgyári szolgálatot. Így én jutottam a pótlékhoz, a fővigyázó pedig ezt a mellőzést nem tudta elviselni s rögtön kilépett a pénzügyőri testületből.

A következő év elején Gyöngyösre lettem áthelyezve, előléptettem fővigyázóvá. A biztossági irodában dolgoztam. Egyik napon reggel átadja nekem a szakaszvezető,²⁰ Buseghaz összes gyűrűit, láttam, hogy pityókás. Átvettem a gyűrűket, attól tartottam, hogy ellenkezőleg másnak adja, aki megtartja, így felgyűrűzve mentem az irodába, ahol rögtön átadtam a gyűrűket a biztosnak. Kis idő múlva agyonlőtte magát a szakaszvezető, állítólag azért, mert távollétében házkutatás volt nála, félt a következményektől. Az igazi okot nem tudta senki.

---

¹⁶ Ezredorvos = százados orvos

¹⁷ Magyarul: Mi baja van, milyen fogyatkozása van?

¹⁸ Magyarul: Szűkmellű vagyok.

¹⁹ Magyarul: alkalmatlan.

²⁰ A szakaszvezető itt nem rendfokozat, hanem beosztás, a pénzügyőri szakasz parancsnoka.

Azután kerültem Egerbe, a Sections Kommandóhoz,²¹ az irodába. A főbiztos engem csak a vizsgáról ismert — mégis fogadott, de kissé furcsán. Csak azt mondta „Jól viselje magát, mert ellenkezőleg kirúgom” s lábával mutatta, hogy a rúgás mely helyen lesz. Képzeltető, hogy ez a fogadtatás milyen benyomást tett reám. Mindamellett kötelességemet az irodában teljesítettem annyira, hogy a főbiztos lassan-lassan megbízott bennem, sőt midőn látta, hogy a hátralékot mind feldolgoztam s közte egyik 3 éves actát²² is elintéztem, teljesen megbízott bennem. Többé nem jött az irodába, az elintézett actákat haza, a lakására vittem, a melyeket ő anélkül, hogy azokon javított volna, aláírta. Ő vakon aláírt mindent, amit eléje terjesztettem.

A 3 éves acta rendelet volt, mely szerint valamely szabóval szerződés volt kötendő arra nézve, hogy a pénzügyőri egyenruhát az egész kerület számára egyedül ő készítse, azért, hogy az egész ruha, szabás és színre nézve, teljesen egyforma legyen. Ez a szerződés Burkovszky szabóval megkötöttet és az jóvá hagyatott.

A főbiztos maga nem írt semmit, még az úti naplóját és az útszámláját is én készítettem el. Ő csak pár szóval mondta, mikor hol utazott és miféle szolgálatot tett. Jól ment minden. Egyszer azonban mégis visszautasították a számlát — ugyanis az volt bejegyezve benne, hogy a főbiztos dohányszállítókat vizsgált, holott azon a vidéken dohány szállítás nem is lehetett. Csakhogy ő egy cseppet sem ijedt meg, a „dohány” szót kitörülte s helyébe a „só” szót írta. Így lett a dohány szállítókból só szállítók, erre már nem szólott a számvevőség semmit, a felszámított összeget szépen kiutalták.

Egyszer az is megtörtént vele, hogy a kincstári épületben, amelyet ő lakott, új kályhákat állított fel, egyúttal az illemhelyet kitisztíttatta. Több száz forintos számlát terjesztett fel az igazgatóságához, kifizetés végett. Csakhogy ez visszacsapta a számlákat azzal, hogy az új berendezés, valamint a tisztítás előzetes engedély nélkül történt, nincsen mód a felszámított összeget kiutaltványozni. Erre ő újabb felterjesztést tett. „Durch die plötzlich eingetretene strenge Kalte war die sogleiche Austellung der Öfen unbedingt notwendig, und die Reinigung der Aborte könnte auch nicht eine Minute mehr verschoben werden, da eine solche Reinigung seit Menschengedenken nicht geschah — so mit war auch

---

²¹ Magyarul: osztályparancsnoksághoz.

²² acta (latin) = irat

nicht die geringste Zeit mehr eine vorfarige Bevilligung einzu holen”.²³ Ez az indokolás hatott, – a felszámított összeg nyomban kifizettetett. A főbiztos Lengyelországból származott, így őt, mert a Sections Kommando megszűnt, még jóval a magyar alkotmány helyreállítása²⁴ előtt, a hazájába visszahelyezték. Egerből ő éjfél tájban indult, de engem mégis csak felkeresett, felköltött és melegen elbúcsúzott tőlem. Én azután Mezőcsátra²⁵ lettem áthelyezve szakaszvezetőnek.

Minthogy az egész pénzügyőri szolgálat ismerete a kis ujjamban volt, a szakaszvezetői teendőket naponként 1–2 óra alatt könnyen elvégeztem. Kezdtém unatkozni, mire egyik jó barátom, Gyurkovits községi jegyző szórakozásra felajánlotta nekem a községi könyvtárat, csakhogy ez tiszta magyar volt, mely nyelven még csak beszélni tudtam. Így a magyar szövegű könyvek olvasása eleinte nehezen ment – mégis szótár segítségével kiolvastam az egész könyvtárat. Így tehát megtanultam a magyar nyelvet anélkül, hogy a kezemben valamely nyelvtan lett volna.

Késő[b]ben rendelet érkezett, hogy ezentul a hivatalos nyelv már nem a német, hanem a magyar lesz.²⁶ Ez a rendelet ménykőcsapásként hatott a szakasz legénységére, csupán én magam tudtam magyarul. Mindjárt a rákövetkező napon magyar jegyzőkönyvet vettem fel, bizonyos Krammer szatóccsal, dohány tőzs²⁷ ügyben. Ezt a jegyzőkönyvet felterjesztettem és a pénzügyigazgatóság nyomban megállapította rólam azt, hogy én a magyar nyelvben tökéletesen jártas vagyok. Meg kell jegyezni, hogy nemcsak az alárendelt legénység, de az elüljáró fővigyázók, szemlések és biztosok sem tudtak magyarul, csakhogy muszáj volt tudni.²⁸

Miskolcon, ahová Mezőcsát tartozott, akkoriban a biztos Bakalárz és a szemlések: Pelissek volt. Egyik sem tudott magyarul. Ők írták a szemlést „után-nézőnek”, a fővigyázót „főfelügyelőnek”, a vigyázót pedig „felügyelőnek”.

---

²³ Magyarul: A hirtelen beállt rendkívül erős hideg feltétlen szükségessé tette a kályhák felállítását és a klozet tisztítás sem tűrt egyetlen perc halasztást sem, mert emberemlékezet óta nem volt kitisztítva.

²⁴ Az 1867-es osztrák-magyar kiegyezésről van itt szó.

²⁵ Mezőcsát Borsod vm., mezőcsáti járás, 1890-ben 5215 lakosa volt. Ma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található. JEKELFALUSSY 1892. 1359.

²⁶ Lónyay Menyhért pénzügyminiszter 1. sz. körrendelete értelmében 1867. március 10-től változott magyarra a pénzügyőrség szolgálati nyelve. SZABÓ 2017. 107.

²⁷ tőzs = kereskedés, szatóccság, üzlet

²⁸ 1867-ben a rendelkezésre álló szakemberek 9/10-e nem tudott magyarul. SZABÓ 2017. 107.

Ebből lehet következtetni, hogy írták a többi szavakat magyarul. Hát még az alárendelt legénység! Hogyan tudhatott az ilyen példák mellett magyarul írni?

Nemsokára visszahelyeztek engem Egerbe. Rögtön fogadtam magamnak instructort, bizonyos Krauszt, az az előbb említett Krausznak az öccsét. Ez tanított engem 4 hétig a magyar nyelvre, tovább nem kellett engem tanítani, elég volt. Azután haladéktalanul hozzáfogtam a szemlési²⁹ vizsgához, sikerült a vizsga, pedig de sokat mosolyogtak rajtam, gúnyolódtak, mikor reggelenként korán keltem s mentem az érsek kertjébe tanulni.

Akkoriban már volt kiszemelt menyasszonyom, csakhogy nem mertem fellépni kérőnek. Az illető, később nőm, még nagyon fiatal volt. Az édesapja, Obradovich Cyrill³⁰ (Horvátországból származott) cs. kir. százados, habár szélütött, tehetetlen ember volt, mégis olyan tekintély volt előttem, hogy nem mertem tőle, leánya³¹ kezét megkérni. Bizonyos Árvay, ki a kincstári épületben, éppen a mi laktanyánk mellett a kincstári sót nagyban árusította, egyik napon, mikor ismét látta, hogy Odradovichéktől jövök, emígy szólott hozzám: „Ugyan öcsém miért nem vigasztalja meg már azt a kis leányt”? Hát hogyan vigasztaljam meg? Kérem én. Ő erre azt felelte, „Vegye el feleségül” .... Én: Attól tartok, hogy engem kikoszarznak. Ő „Attól ne tartson”! Ezen párbeszédünk folytán felléptem kérőnek. Nem utasítottak el. A leány édesanyja, Grónay Anna³² a közeli rokonánál, Kapeller pénzügyigazgatónál kérdezősködött felőlem. Kapeller azt felelte: „Nem tudok határozott tanácsot adni, de azt mondhatom, hogy jól ismerem Ambrózyt: ő ambiciózus ember, biztosan előre fog menni, de nagyon komoly. A leány még fiatal, talán várhatnának”. Erre a leendő anyósom csak azt felelte, „Majd hozzá vénül. Minek várnának”? Ezeket tudva, nem sokat törődtem aztán mással, csak a menyasszonyomra gondoltam folyvást.

Akkoriban kiküldtettem 3 napi külszolgálatra, de én ezt a szolgálatot egy nap alatt elvégeztem, siettem a menyasszonyomhoz. Csakhogy a szemlész valahogy megneszelte ezt a bravour-stiklimet³³, lekorholt avval, hogy rontom a

---

²⁹ A szemlész volt a legmagasabb legénységi (altiszti) rendfokozat a pénzügyőrségnél.

³⁰ Óváry (1849-ig Obradivić) Cyrill (Glina(?), Horvátország, 1806. – Eger, 1868. március 12.) polgári származású, szerb nemzetiségű, ortodox vallású cs. kir., majd 1848/1849-es honvéd százados a 34. gyalogezrednél. Utóbb kiegészítő tiszt, végül kórházparancsnok. Aradon 10 évi várfogságra ítélték. 1850-ben kegyelmet kapott. A kiegyezés táján a Heves megyei Honvédegylet tagja volt. BONA 1988. 451.

³¹ Obradovich Eleonóra Mária (Eger, 1852. április 2. – 1915. szeptember 9.)

³² Grónay Anna Petronella (1824. máj. 28. – Eger, 1869.) Grónay András és Landovits Mária leánya. 1851-ben ment férjhez.

³³ bravour-stiklimet (francia-német) = merész csínytevésemet

társaim helyzetét, tőlük is megkívánhatnák az ilyen gyors szolgálatot. Igaza volt. A szemrehányást szépen zsebre vágtam.

Későbbben maga a szemlész kiment több napi szolgálatra, a helyettesének nem engem, szemlész vizsgázott, hanem egy vizsga nélküli, nálamnál idősebb fővigyázót jelölt ki. Ez nekem nem tetszett, de eszembe jutott a főbiztosnak erre a szemlészre vonatkozó mondása, „Die alte Patrontasche ohne vernunft”.³⁴ Belenyugodtam, de midőn a helyettes, Nemes Bonus Ferenc fővigyázó engem legott külszolgálatra rendelt, felszólaltam. Azonban ő megnyugtatót, „Du bist a führer eines alteren Oberaufsehers (Fritsch), der Dienst ist kurz und in der schönsten Gegend”.³⁵

Visszatérőben ezen szolgálatból a társam annyira berúgott, hogy a puskáját fogta reám... Kicsavartam a puskát a kezéből, egyedül vonultam be. A társam hamar kijózanodott, 1–2 órával későbbben, mint én, ő is hazakerült. Csakhogy ez alatt nagy esemény következett be a személyemre vonatkozólag, — ugyanis alighogy bevonultam, megjelent a pénzügyigazgatóságtól a hivatalszolga, felszólított jelentkezem az igazgatónál. Hamarosan ottan termettem, de az igazgatót már nem találtam az irodájában. Utána siettem a tanácsterembe, ahol ő így fogadott: „Ön szemlésznek lett kinevezve és én első akartam lenni, aki önnek gratulál.” Képzeltető az örömöm — hogyan köszöntem meg az igazgató kegyességét s milyen kedélyállapotban kerültem vissza a laktanyába, azt már nem tudom, de arra jól emlékszem, hogy a fejtáblámat az ágyról és ruhafogásról rögtön levettem és a fővigyázói felírásokat szemlési felírásokkal cseréltem fel. A pajtásaim csak néztek-néztek reám aggodalmasan: azt hitték rólam, hogy megbolondultam. De midőn megmagyaráztam nekik, hogy az igazgató miért hivatott — hogy ő gratulált, akkor ők is sorba léptek gratulálni. Csak Fritsch nem mozdult s midőn észrevették, hogy zokog, részvétellel kérdezték, „Mi a baj”? Akkor kijelentette, hogy ő velem szemben csúnyán viselkedett, majd megbosszulhatom rajta magamat, én erre nem is gondoltam, és hogy teljesen megnyugtassam és jelölök annak, hogy én reá már nem haragszom, „per te” lettem vele, főleg azért is, hogy ő én tőlem ne féljen soha.

---

³⁴ Magyarul: Öreg patrontáska, okosság nélkül.

³⁵ Magyarul: Te vagy a parancsnoka egy öreg fővigyázónak (Fritsch). Rövid szolgálat és a legszebb vidéken.

Az apósom, Obradovich Cyrill, úgy emlékszem, már előbb meghalt³⁶ – az egri honvéd egyesület rendezte a temetését, az özvegynek pedig Lenkey³⁷ alezredes, elnök aláírásával vigasztaló részvét iratot küldött. Ez az irat s más két okmány, melyek az elhunyt hagyatékában találtattak, jelenleg Gyula fiamnál vannak.³⁸

Hármunkat neveztek ki, és pedig 1.) engem végleges minőségben, mert magyarul tudtam és vizsgám volt, 2.) Kronbergert, kinek szintén volt vizsgája, de nem tudott magyarul, ő csak ideiglenesen lett s így fél év alatt vizsgáznia kellett a magyar nyelvből, 3.) Csíkszentkirályi Lestyán Gézát, igazi magyar, csak hogy vizsgája nem volt – csak ideiglenesen lett s fél év alatt kellett neki a szemlési vizsgát letennie.

Nemsokára beosztott engem a Minisztérium³⁹ az akkor újonnan szervezett központi biztos mellé – magyarul beszélni és ezen nyelven fogalmazni is kellett tudni. Ugyanazon teendő volt, mint ezelőtt a Sections Kommandonál – nekem tehát könnyen ment, az egész régtől a kis ujjamban volt és kezdetben egyedül végeztem a központi biztos teendőit. Erre a tisztségre Késmárkról Stoclinger Ede, idős biztos volt kinevezve, de ő kissé késett az új állomást elfoglalni

---

³⁶ 1868. március 12-én halt meg.

³⁷ Lenkey Károly (Bécs, 1803. február 27. – Eger, 1874. május 18.) cs. kir. huszár kapitány, 1848/1849-es huszár ezredes, lovas hadosztályparancsnok. Aradon 12 évi várfogságra ítélték. 1853-ban kegyelmet kapott. 1867-től Heves vm. főszámvevője. Lenkey János (Eger, 1807. szeptember 7. – Arad, 1850. február 9.) cs. kir. huszár kapitány, 1848/1849-es honvéd tábornok bátyja. BONA 1987. 221–222., 435. ábra.

³⁸ A részvétirat ma is megvan, de aláírója nem Lenkey Károly. Szövege a következő:

A Heves megyei egri Honvédegylettől.

Mélyen tisztelt urnő!

Nemzeti jobblétünkért vívott 1848-iki szabadságharc történeti emlékü multjából maradt bajnokaink csekély létszámát e hó 12-ke eggyel ismét kevesbíté. Az alólírt Honvédegylet dicsőült halottja Obradovich Cyrill honvéd százados, mint mélyen tisztelt urnő férjébeni vesztéségén gyászoló részvétét kifejezendő küldi e sorokat azon vigasztaló ohajjal: hogy a sokat szenvedet nemzet sorsa felett örködő Gondviselés nevelje mélyen tisztelt urnő lelkierjét a feledhetetlen jó férj, kedves családapa s tántoríthatatlan hazafi elhunytán érzett fájdalom elviselésében – s engedje meg mélyen tisztelt urnő, hogy nehéz bánatában az egylet osztozva, vele együtt ömleszthesse honfűi könyeit a boldogult bajtárs sírja felett.

Az örök béke csendes nyugalma s Isten mindenható áldása óvja hamvait.

Vigasztaló tisztelettel öröklünk [véltetően elírás örködünk helyett – R. P.] Egerben 1868 martius hó 13-án.

Okollitsanyi Josef

alezredes, és h. egyleti alelnök.

Drisnyey István

h. őrnagy egyleti főjegyző

³⁹ A M. Kir. Pénzügyminisztérium, amelynek Pénzügyőri Osztálya intézte a Pénzügyőrség ügyeit.

– sürgetés folytán ugyan eljött Egerbe, csakhogy rögtön beteget jelentett. Egyik szállodában lefeküdt – az iroda felé nem is nézett – így magam végeztem az irodában mindent. Fennakadás nélkül ment így néhány hétig. Egyik vasárnap magához hivatott a központi biztos – pontosan megjelentem s kevés beszélgetés után kijelenti: „Hát én mellém ön lett rendelve, hiszen ön nem tud magyarul”. Megszégyenülve, megbántva távoztam tőle s nem dolgoztam többet semmit. A hátralékok szaporodtak, az igazgatóság egy ideig tűrte ezt az állapotot: de midőn megtudta, hogy a központi biztos tényleg nem beteg s betegségét csak színleli – rögtön beszüntette a fizetést. A központi biztos felhagyott a színleléssel – nyomban keresett magának lakást, én is segítettem neki, – csakhogy megfelelőt nem találtunk. Ennek folytán felajánlottam neki a saját szemlési lakásomat, éppen jó volt neki – állott: egy szoba, egy iroda, kocsiszín és istállóból. Mert a családjá Késmárkon maradt. Egerbe ő csak a lovakat, a kocsit és a kocsist hozta magával, tehát egészen megfelelt neki az én szemlési lakásom.

Azután én hamarosan megnősültem.⁴⁰ A biztos kocsiján utaztunk Miskolcra esküdni az evangélikus templomba. Egerben nem lehetett esküdnünk, mert evangélikus templom ottan nem volt. Az ottani róm. kath. plébános, Saitz Péter⁴¹ prépost és címzetes kanonok, közeli rokona a menyasszonyomnak, miniket, mint házasulandókat ki sem hirdetett a templomában, mert vonakodtam a követelt térítvényt, mely szerint a gyermekeink mind katolikusok lettek volna, kiállítani. Az anyósom ezeket hallva, az én álláspontomat helyeselve, beleegyezett abba, hogy az esküvőnk evangélikus templomban tartassék s e célból Miskolcra utaztunk. Az első esketési tanúm Koch Vilmos fővigyázó, saját öcsém⁴² útközben, Mezőkövesden csatlakozott hozzánk. A második tanú Miskolcon állomásozott szemléstársam, Csíkszentkirályi Lestyán Géza volt. Az esketést Zelenka⁴³ evangélikus lelkész, későbbi püspök végezte, az 1868. évi május 26-án d. e. Estére visszatérve Egerbe – megtartottuk a lakodalmi vacsorát, egy-két legközelebbi rokon jelenlétében.

---

⁴⁰ A pénzügyőrség tagjai csak a pénzügyigazgatóság engedélyével nősülhetnek meg. SZABÓ 2017. 111.

⁴¹ Rosszul emlékszik, helyesen: Szaitz Antal (Kecskemét, 1799. március 30. – Eger, 1874. november 3.) 1850-től haláláig egri plébános; c. kanonok, szentszéki ülnök és prépost. – SZINYEI József: Magyar írók élete és munkái. XIII. Budapest, 1909. 290–291.

⁴² Ambrózy Gyula édesanyja 2. házasságából született féltestvére.

⁴³ ZELENKA PÁL (Csehberek, Nógrád m., 1839. augusztus 19. – Miskolc, 1910. december 4.) 1866-től miskolci evangélikus lelkész, 1869-től főesperes, 1874-től egyházmegyei főjegyző, 1890-től a tiszai evangélikus egyházkerület püspöke. BOROVSZKY Nógrád vm. 315–317. arcképpel.

A főnököm kezdett aztán irodába járni, csakhogy nem dolgozott semmit, én sem, vártam az utasításait, melyek nemsokára be is következtek. Tehát az ő utasítása szerint intéztem el az ügydarabokat. De feltűnt a kiadóhivatalban, hogy egyetlen egy betűt sem látnak a főnökömtől. Később azonban megtudtam a kiadótól, hogy már dolgozik a főnököm. Kíváncsiságból megnéztem az illető ügydarabot, hát látom, hogy az én főnököm csak az én fogalmazványomat egyszerűen leírta. Sokáig nem titkolhatta ezt a manipulációt, bevallotta nekem, hogy azért írta le, mert az én fogalmazványom elhányt írással olvashatatlan lett volna, de későbben őszintébb lett, – megvallotta nekem, hogy a magyar nyelvet nyelvtanilag nem bírja s ettől kezdve én diktáltam neki a mondatokat, – sokszor az egyes betűket is.

Senki sem volt kíváncsi, hogy a mi ügyosztályunkban ki hogyan dolgozik. Elvégeztünk mindent, hátralék nem volt – hát jó volt. Azonban nem tartott sokáig ez az állapot. Az egri pénzügyigazgatóság fel lett oszlatva és a kerületének egyik fele, Heves megye Budapesthez, a másik fele, Borsod pedig Kassához csatoltatott. Mely okból a pénzügyőrség összes okmányait kétfelé kellett szétválasztani és az illetékes hatósághoz elküldeni. Ezen teendőkkel én voltam megbízva, így ez alkalomból a magam okmányait mind magamhoz vettem, s ezek most is az én birtokomban vannak.

Minden tisztviselője a volt pénzügyigazgatóságnak sietett az új állomására, csak a főnököm maradt Egerben, egyszerűen ottan felejtették, ő lett volna ottan a biztos, – de azt ő nem tudta, így a biztos teendőket én végeztem mindaddig, míg a miniszterium egyik kiküldötte Egerbe nem érkezett és a volt főnökömet fel nem világosította, hogy Egerben ő a biztos. Csakhogy nem tetszett neki, idegen hatóság alatt szolgálni, mely okon ő nyomban a kassai kerületbe kért áthelyezést és visszakerült a régi állomáshelyére, Késmárkra.

Alig, hogy elment Egerből, odajött a huszárőrmesterből lett új biztos: Klein volt a neve és zsidó a vallása. Resteltem zsidó alatt szolgálni, így én is hamar elkéredzkedtem a kassai kerületbe, mely kérésemre Rimaszombatba lettem áthelyezve. Itten Schrattenbach nevű német ember volt a biztos. A lakásomhoz tartozó legszebb szoba volt berendezve biztossági irodának. Magam az egyszobás lakásban szorongtam, itten született az első gyermekem, Aurélia.

A biztos hamarosan áthelyeztetett a hazájába, mert a hatóság azon kérdésére: Tud-e már magyarul? hetykén azt felelte: „Nem tudok, nem is akarok tudni, mert ez a feltétel nem tartozott a biztos kineveztetésemhez”. Hamarosan elbántak vele, erre én lettem a biztos helyettese. Új laktanyát béreltem ki –

kényelmes lakásom volt benne. Annyira nagy volt az egyik szobám, hogy ebbe 2 kályhát kellett állítani.

Nemsokára betegeskedni kezdett az anyósom. Az orvos az ajnácskői⁴⁴ fürdőbe⁴⁵ küldte, sajnos nem javult, visszahoztam őt. De ő Egerbe kívánczolt a nővéréhez, Rózához. Ennek bizonyos Wolf von Wolfinau nyugalmazott őrnagy volt a férje. A várban laktak – oda vittem szegény anyósomat, ahol hamarosan meghalt.⁴⁶ A temetésére én mentem – a vár temetőbe helyezték nyugalomba. Legyen csendes pihenése! Áldott lelkű mama és igen jó anyós volt.

Rimaszombatból jelentkeztem Kassára, a biztosi⁴⁷ vizsgára, már több hónapig vezettem a biztosságot. Akkoriban Pécsen biztosi tanfolyamot rendezett bizonyos Velter, volt főbiztos, én is kéredzkedtem oda. A szabadságot megkaptam, szabad menetjegyet is engedélyezett a dunai hajótársaság, – de a kért pénzsegély nem lett megadva. Így Pécsre nem mehettem – önkéntessel készültem a biztosi vizsgára. Midőn a terminust megkaptam, segítségül Debrecenből a bátyámat, Ágostont, mint tanultabb pénzügyőri fővigyázót, Sections-Schreibert kértem Kassára. Ő el is jött, de hamarosan kijelentette: „Hiába jöttem, többet tudsz, mint én” s vissza utazott.

Ketten voltunk vizsgára rendelve. Én és Wandra, de az meg a vizsgaelőtti napon a kórházba ment. Engem pedig Szilágyi szemléstársam, ki a biztosi vizsgát már letette volt, jóakarólag figyelmeztetett: Jó lesz a meghívott biztossági tagokat felkeresni, útbaigazításukat előre kikérni. Elmentem hozzájuk. A reáliskolai tanár, bizonyos Alföldi vegytanár, mint egyik meghívott taghoz s a vámhivatalban az akkori főnökömhöz. Szívesen fogadtak és adtak is útbaigazítást arránézve, hogy a vizsgánál mit kell leginkább tudni. Egész éjjel kutattam a könyveimben, hogy a tudnivalókat minél jobban elsajátítsam. Hiába volt a törekvésem, ők a vizsgán egész mást kérdeztek, de megfejtettem e kérdéseiket is. E vizsgáról fel kell említenem egyet mást. Legelőször Ludvig igazgató helyettes utasított Grosschmid titkárhoz – ez fogja adni az első témát kidolgozásra. Evvel elsiettem a kiadó hivatalba, ahol Halászy egykori fővigyázó barátom rögtön kikereste a pénzügyőrség szervezeti és szolgálati szabályokat. Ezek használata mellett, igen gyorsan ment a thema kidolgozása. Elvittem a titkár-

---

⁴⁴ Ajnácskő Gömör vm., rimaszécsi járás, 1890-ben 670 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 941. Ma Hajnačka, Szlovákia.

⁴⁵ BOROVSZKY Gömör-Kishont vm. 26., 308. már arról tájékoztatott, hogy az itteni – az 1850-es években még működő – vasas gyógyfürdőt a tulajdonos br. Kemény család leszereltette.

⁴⁶ 1869-ben halt meg.

⁴⁷ A biztos már a pénzügyőrség tisztviselői állományához tartozott.

hoz, de ő elutasított vele a pénzügyigazgató helyetteséhez. Ez átvette a dolgot, figyelmeztetett, hogy délután jelenjek meg újra nála az irodában. Délután már vártam őt fent az emeleten, az irodája előtt. Mikor meglátott kifakadt ellenem: „Ejnye, de zaklat” – elküldött az egyik közeli üres irodába és utánam hozta a második themát. Rögtön hozzáfogtam a kidolgozáshoz. Ő ott volt jelen, nyomban átnyújtottam neki e munkálatomat. Mire azonnal átadott egy harmadik feladatot, a melyet azon módon jelenlétében legott kidolgoztam. Átvette ezt is, átnézte s a vállamat veregetve kijelentette. „Látom sokat tanult, de csak holnap dől el, a szóbeli vizsgára bocsátják-e vagy sem”. Reggel pontosan megjelentem, a vizsgáló bizottság engem kiküldött, tanácskoztak s rövid idő múlva visszahívtak a szóbeli vizsgára. Ennek is megfeleletem s igen szép bizonyítványt kaptam. Örültem s siettem Wandrához, a kórházba elmondani, hogy én már átestem a vizsgán.

Azután haza utaztam s nyugodtan végeztem szolgálati teendőimet. Hasztalan iparkodtam, oda helyeztek egy bizonyos Wald Edét, aki a közös hadseregben kapitány volt s biztosnak nevezte ki magát, a biztosi teendőktől elestem. Azonban ő csak rövid ideig volt ottan, Nagykárolyba helyezték, mert ő Rimaszombatban Kohn szeszgyárossal, a mostani honvédelmi miniszter, Hazai Samu⁴⁸ édesapjával rokonságba jutott, mivel a leányát vette feleségül. Én hiva-

---

⁴⁸ HAZAI (1876-ig KOHN) SAMU br. (Rimaszombat, 1851. december 26. – Budapest, 1942. február 10.) osztrák–magyar tábormegvezető. Katonai pályája: 1874 hadapród, 1876. május 1. hadnagy, 1883 főhadnagy, 1888 százados, 1895 őrnagy, 1897. november 1. alezredes, 1900. november 1. ezredes, 1907. május 1. vezérőrnagy, 1910. november 1. altábornagy, 1914. augusztus 4. gyalogsági tábornok, 1916. november 1. vezérezredes. – A rimaszombati gimnáziumi és kereskedelmi iskolai tanulmányait követően a Ludovika Akadémiát végezte. 1873-ban közlegényként kezdte szolgálatát. 1876-tól az 51. (gömöri) honvéd gyalog zászlóaljnál szolgált. 1878–1879 között honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot, 1879–1881 között a bécsi Hadiiskolát végezte. Dandár segéd-tiszti, hadtest vezérkari, honvédkerületi, 1886-tól honvédelmi minisztériumi szolgálatot látott el. 1889–1893 között a Ludovika Akadémia és a felsőbb tiszti tanfolyam tanára, a Ludovika Akadémia Közönlönyének szerkesztője. 1896-tól a honvéd törzstiszti tanfolyam tanára. 1902-től a törzs- és felsőbb tiszti tanfolyam parancsnoka. 1904. november 20-tól a Honvédelmi Minisztérium I. ügycsoportjának főnöke. Nevéhez fűződik az 1912-es véderőtörvény elfogadtatása, a honvédség technikai korszerűsítése, a honvéd tüzérség létrehozása, a magyar katonai szakirodalom pártolása. 1910. január 17. – 1917. február 19. között m. kir. honvédelmi miniszter. 1917. február 19. – 1918. november 5. között az osztrák–magyar haderő pótlásügyi főnöke. 1919-ben a Tanácsköztársaság alatt túszként tartották fogva. A világháború után különféle bankok és vállalatok igazgatósági tagja. Az Állami Hadianyaggyár elnöke. A Magyar Katonai Írók Körének első elnöke. 1910. november 1-től titkos tanácsos. A losonci országgyűlési kerület képviselője. 1912. december 12-től magyar báró. 1916. november 1-től a 46. (szegedi) gyalogezred tulajdonosa. 1927-től a főrendi ház tagja. RÉVAI 1913. 9:623–624., 1927, 20:360.; RÁTKY–STRAZIMIR 1932. 596–597. fényképpel; GERŐ 1940. 81.; RÁVASZ 2000. 284–285. fényképpel; TÖKÉCZI 2002. 96–99. két fotóval.

talosan akárhányszor voltam Kohnéknál, ki gondolta volna azt, hogy a fia, ki akkor még tanuló volt, Magyarország honvédelmi minisztere lesz. Ifjú Kohn a nevét régen Hazaira változtatta, s a báróságot, mint miniszter nyerte el. Wald biztos alatt megtörtént velem az az eset, hogy követválasztás napján én is kimentem a piacra nézni a lelkes választókat. Véletlenül bekerültem azon szállodába, ahol a híres Szentmiklóssyak⁴⁹ zene mellett mulattak. Engem jól ismeretek. Egyik rögtön veres tollat tűzött a sapkámra és incselkedve így szólott hozzám: „Ugye ezt nem mered ottan hagyni”? Én bizony ottan hagytam. Mikor onnét kijöttem, megfélekedtem a vörös tollról, belekeveredtem a fehér tollasok közé. Alig hogy egyik másikkal kezet fogok, már előttem áll a főszolgabíró, felszólít, hogy a vörös tollat rögtön vegyem le, vagy menjek tüstént a vörösök közé. Roppant resteltem a dolgot, s távoztam nyomban haza. Mégis a főszolgabíró azonnal felterjesztett engem, a biztos megtudva tőlem a valódi tényállást, késedelem nélkül, teljes díszben elment a főszolgabíróhoz, felkérte, hogy ne fújja fel a dolgot. Vegye vissza a feljelentést, mert nekem eszemágában sem volt tüntetni. A vörös tollat a mulatozó Szentmiklóssyak tűzték fel a sapkámra, amiről megfélekedtem. Késő volt az igazolásom. A feljelentést a postával már elment az igazgatóságához, ez fegyelmit rendelt ellenem. De a biztos és a főszolgabíró felderítő jelentése nyomán az ügy be lett szüntetve, de én mégis szigorúan figyelmeztetve lettem, hogy jövőben ne keveredjem választók közé.

Wald után jött biztosnak Makóról Pongrác Gyula. Télen volt, éjfélre jelezték jövetelét postakocsival. Kétszer hiába mentem elébe, nem jött. Harmadszor jött, midőn leszállott s engem megpillantott, szó nélkül odanyújtotta a lábát, húz zam le róla a botost.⁵⁰ Ezen furcsa kívánságát, magamba fojtva a haragot, nem teljesítettem, oda szólítottam a kocsist, s ez húzta le a botost. Egész láda mintát cipelt magával, váltig bíztatván engem, hogy a biztosság vezetése simán fog menni, mert minden ügyre van minta. Eddig soha sem dolgoztam mintákkal, de ő sem használta azokat, — semmit se csinált s én már az első napokban vettem észre, hogy ő nagy úr. Valamely főispán sarjadéka — hogy nem ért a szolgálathoz semmit, s nem is akar érteni. Ő nem dolgozott. Mást sem hagyott dolgozni, olyan bőbeszédű volt, hogy nem győztük hallgatni. Minden mondasából kicsengett a „kérem” szó, ez okon aztán őt senki sem vette komolyan s a „kérem Gyula” gúnynevet kapta. Ő csak az előkelő úri társaságot, a finom tokaji

---

⁴⁹ SZENTMIKLÓSSY PÁL 1872–1875 között Gömör-Kishont vm. kövi választókerületének volt az országgyűlési képviselője. BOROVSZKY Gömör-Kishont vm. 591.

⁵⁰ Botos = meleg, bélelt téli filc csizma, többnyire a rendes csizmára húzták rá.

bort és a gálóczi szüzdohányt szerette. A pénzügyőrséget folyton szidta, főleg akkor haragudott rájuk, ha valamely kihágást fedeztek fel és erről a tényleírást ő hozzá terjesztették. Ez bosszantotta legjobban: mert kihallgatások voltak szükségesek s habár ezeket nem ő végezte, pedig ez lett volna a dolga, mégis dühös volt, s dühében akárhányszor megmondta nekem „a biztosi állás nem úrnak való — csak olyannak, mint például ön”.

Ő tiszta véletlenségből lett biztos — nem is neki való volt, ő jogot végzett, köz és váltó ügyvéd lett, a biztosi aláírása után használta is ezt a köz és váltó ügyvédi minőséget mindaddig, míg el nem tiltották tőle azzal, hogy „ittén nem az”.

Voltak más bogarai is, Sztárnyán⁵¹ Radvánszky szeszgyárában⁵² üzletakadályt találtunk, — a melyet a szeszgyáros a törvény értelmében, be akart jelenteni a pénzügyigazgatóságnál, de ő tüstént lebeszélte, a bejelentés felesleges, személyesen vagyok itten, magam látom, hogy a szeszgyár nem működik. Az adó visszatérítését a szeszgyáros hiába várta s midőn azt kérte, akkor elutasították. Fellebbezett, hivatkozott a jelenvolt biztosra. Akkor bekövetelték a biztostól a megállapítási jegyzőkönyvet, ilyen nem volt, hát végleg elutasították. Egyúttal a biztos ellen, mulasztás miatt, elrendeltetett a fegyelmi. Valamely pénzügyi titkár megjelent a biztos kihallgatása végett, csakhogy a biztos nem eresztette be az irodába, lármázott és követelte, hogy az ő kihallgatása végett, legalább táblabíróat küldjenek ki. S olyan nagy patáliát csapott, hogy a titkár jobbnak látta elmenekülni, ennek folytán kimondatott a biztos nyugdíjaztatása. Ekkor a biztos rögtön jelentkezett a rokon pénzügyministernél és arra kérte, hagyja őt szolgálatban, ő még fiatal, erős, egészséges ember, mire a nyugdíjaztatása elmaradt, — de áthelyezték Kassára.

Én már előbb meguntam a főnökségét, akárhányszor sürgősen hivatott, pontosan megjelentem — kidugta az ajtón a fejét, megköszönte pontos megjelenésemet, ő már tudja azt, amit tőlem akart volna megtudni és becsapta az ajtót. Én tehát a saját kérésemre, még az ő áthelyezése előtt, Edelénybe⁵³ lettem áthelyezve.

Sztárnyán Radvánszky szeszgyáros, mint országos képviselő, s mint sógora az akkori miniszterelnöknek, önként felajánlotta nekem a pártfogását — akár

---

⁵¹ Sztárnya, majd 1899-től Sajósztarnya, Gömör vm., tornaalji járás, 1890-ben 365 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1588. Ma Stařna, Szlovákia, 1971-től Tornalja része.

⁵² A Radvánszky Gusztáv féle szeszgyárat említi: BOROVSZKY Gömör-Kishont vm. 258.

⁵³ Edelény Borsod vm., szendrői járás; 1890-ben 1955 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1088. Ma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.

miféle ügyem legyen a ministériumnál. Bizalommal írjak neki, ő nagyon szívesen fog közbenjárni és engem pártfogolni.

Edelényben Sárközy Aurél m. kir. pü. titkár biztatására szerkesztettem s beadtam első kérvényemet, biztosi állás elnyerése iránt. Azonnal kértem Radvánszky⁵⁴ képviselőt és Ludviggh János szepesbélai képviselőt közbenjárásra. Már nem is gondoltam ezen ügyre, amikor értesítést kapok Radvánszkytól, „Véletlenül Ludviggal együtt közbenjártunk a minister elnöknel — megígért mindent — de midőn távoztunk volna, a miniszter elnök kérdi Ludvigghot: „Te János hát miféle ez az Ambrózy?”, mire Ludviggh azt felelte: „Nem ismerem”. Tehát el volt rontva az egész.

Ezek után már nem kértem senkitől pártfogást, s midőn a sor reám került, mégis csak kineveztek. Ezen az állomáson született a második gyermekem, Emma Gizella nevekre kereszteltettük. Csakhogy a keresztelő pap a gyermeknek, ezen nevek helyett, az édesanyja neveit jegyezte az anyakönyvbe s a keresztelő levélbe. Hasztalan kértem a tévedés kiigazítását, a pap vonakodott kiigazítani. Mégis azt megtette, hogy a téves nevek után még az igazi neveket jegyezte be és eképpen jutott a gyermek 4 névhez.

Innen Ólublóra⁵⁵ lettem áthelyezve, ahol a szakaszvezetés mellett, biztosi teendőkkkel, a szeszgyárak hitelesítésével is meg voltam bízva, azért, mert igen nagy volt a biztosi kerület, a biztos nem győzte a sok szeszgyárat egyedül hitelesíteni. Csak rövid ideig voltam ezen az állomáson, Lócsére kerültem s ismételve beterjesztettem kérvényeimet, biztosi állás elnyerése iránt. Emlékszem az indoklásra. 1.) Közel 10 éve szolgálók, mindig megfeleltem. 2.) Büntetés soha sem ért, ellenkezőleg buzgó szolgálatomért minden évben megjutalmaztattam. 3.) A biztosi vizsgát jó sikerrel lettem. 4.) A központi biztos mellé én voltam beosztva s pontosan elvégeztem az ottani teendőimet. Mindég egyforma elutasító végzést kaptam, röviden csak az állott a végzésben: „A kért állásra más lett kinevezve”. Egyszer azonban a végzés felett, két szám, utána pedig, ceruzával írt, de már kitörült szöveg állott, amelyből kiböngészttem: Minősítése jó, de nem jobb, mint a Wandráé, aki őt rangban megelőzi. Most már gyanítottam azt, hogy a kinevezéseknél kombinációba jutottam, hogy közel vagyok a kinevezéshez.

---

⁵⁴ Valószínűleg Radvánszky György. BOROVSZKY Gömör-Kishont vm. 98., 102., 210.

⁵⁵ Ólubló, Szepes vm., poprádvölgyi járás; a 241 lakosú Lubló-Krempach része. JEKELFALUSSY 1892. 1327. Ma Stará L'ubovňa, Szlovákia.

Sajnos, nem örülhettem ezen felfedezésemnek, mert Aurélia gyermekemnél nehéz légzést vettem észre. Viruló egészségesnek látszott a gyermek, mégis rögtön orvosoltattam: — Lindner volt a házi orvosunk — inhalációkat rendelt. Egy teljes évig kezelte a gyermeket: állapota egyre rosszabbodott, sőt egyik este fuldoklási roham következett be. Az öcsém, Koch Vilmos, ki akkor már önálló kocsigyártó és fényező volt Lócsén, éppen nálam időzött, rögtön futott a híres megyei főorvosért, Fleischer volt a neve. Ő nyomban megjelent, vizsgált s nekem még azon este Budapestre kellett utaznom a beteg gyermekkel, dr. Bókaihoz.⁵⁶

Korán reggel értem a gyermekkórházba, nem eresztettek be, ottan a hideg folyosón kellett álldogálnunk, míg a hivatalos órát ütötte. A gyermekemet orvosi kezelés végett ottan kellett hagynom s én csak délután, mikor elaludt, távozhattam tőle. De mielőtt Bpestről elutaztam, felkerestem az ottan lakott Róth Adolf földimét és Koch Adolfot, rokonomat, orvos növendéket, kérve őket látogassák meg gyermekemet s értesítsenek engem minél gyakrabban annak állapotáról. Majdnem naponként érkezett levél tőlük, sőt az ápoló asszony is írt. Mindég biztattak, egyik napon azonban azt olvasom a Koch leveléből „Dein Tochterchen wird im Balde operirt werden, der Tag sie zu ist schon bestimt”.⁵⁷ Megijedtem s a következő nap az a gyász hír érkezett, hogy a gyermek, még az operáció előtt hirtelen meghalt.

Le voltunk sújtva. Soha nagyobb bánatot nem éreztem, mint akkor. Azonnal el kellett utaznom Budapestre és magam temettetem el a szeretett gyermekemet. A kórházi orvosok, köztük dr. Bókay is, igyekeztek engem megvigasztalni, azt állították, jobb, hogy meghalt — gyógyíthatatlan volt a baja s mutatták is azt a gégedarabot, amelyet a halál után metszettek ki a gégéjéből, a melyben valóban már olyan volt a kóros új növedék, hogy egy gombostű feje sem fért a légcsőbe, ezen keresztül légzést venni csakugyan nem lehetett. Be kellett látnom, hogy megváltás volt az elhalálozás, mégis nem tudtam megvizsgáltatni — csak későbbben nyugodtam bele a változhatatlanba.

Hírek érkeztek, hogy valami Dragóner segíthet a biztosi kinevezéshez. Nem volt módomban ezen hatalmas úri ember kegyét megnyerni. Így a kinevezés iránti reményem napról-napra csökkent, sőt végképpen megszűnt, midőn újra arról értesültem, hogy ezentúl csak olyan egyéneket fognak kinevezni biztossá,

---

⁵⁶ Vélhetően Bókay János dr. med. (Igló, 1822. május 18. – Budapest, 1884. október 20.) budapesti szemész és gyermekorvos.

⁵⁷ Magyarul: Leánykátat rögtön megoperálják, már a napját is kitűzték.

akiknek érettségi vizsgájuk van, az pedig nekem nem volt, s lehetetlen is volt azt megszerezniem.

Ezen közben végeztem a szemlési szolgálatomat, sőt a biztos távollétében elvégeztem a biztossági ügydarabokat is. Egyik reggel éppen evvel voltam elfoglalva, amikor hozzám jött Róth Gergely rokonom, joggyakornok s ottan zajongott annyira, hogy a kezébe nyomtam a hivatalos lapot, olvasson, s ne zavarjon. De alig telt el néhány perc, felugrik s hangosan olvassa a biztos kinevezésemet. Nem igen hallgattam reá, de el sem hittem azt, amit olvasott. A lap után nyúlok, nem adta, szaladt a másik szobába, s elkezd táncolni — végre olvasom magam is, hogy ki vagyok nevezve, erre ő eltűnt, de csakhamar visszatért, még pedig tisztí sipkával, az én legénységi sipkámat pedig eldugta. Ezek szerint tehát már tudtam a kinevezésemet, azonban az új álláshelyemet nem, vártam a kinevezési okmányomat, de az egyre késett, már attól kezdtem tartani, hogy az én nevem csak sajtó hiba lehet a hivatalos lapban. A biztos is kezdte csóválni a fejét — napok múlva idézést kapott a kassai törvényszéktől, ahol a nejével válópere volt — oda utazott s először a p. ü. igazgatóságához sietett, megtudni, miért nem adatik ki az én kinevezési okmányom? Csodálkoztak, hogy az okmányom még nem lett expedálva, hogy én még Lőcsén vagyok — hamarosan kitént, hogy az elintézett ügyiratok valahogyan idegen ügyiratok közé keverve, szépen az irattárban heverték. Maga a biztos, Mikitovits hozta magával a kinevezési okmányomat, a besztercebányai p. ü. igazgatósági kerületbe, Balassagyarmatra voltam áthelyezve. Sietve utaztam oda, s útközben megjelentem Besztercebányán a p. ü. hatóságnál az esküt letenni.

Aranyosy igazgató kivette tőlem az esküt, a mintát Grummich Géza, akkori fogalmazó, későbbi jó barátom, végre p. ü. igazgató olvasta fel, s onnét én vittem el a rendeletet B[alassa]gyarmatra, mely szerint az ottani biztos, bizonyos Jónás nevezetű Rozsnyóra lett áthelyezve — ő nem volt otthon, és mikor visszatért vonakodott nekem átadni a biztosságot, azt kívánta, én menjek az ő helyére Rozsnyóra, — mert ő 3 évvel az előtt Komáromba kérte áthelyeztetését, s nem kapott semmiféle értesítést, így ő télire bevásárolt már mindent. Én ragaszkodtam a rendelethez, s, hogy a kerületemet mielőbb megismerjem, utazni akartam, még pedig az ő kocsiján, mert akkoriban ő arra a hónapra már felvette a ló tartási átalányt. Hasztalan kértem tőle a kocsit, vagy az átalány megfelelő részét — nem hajlott a kérésemre — nem adott semmit, kibökte menjek gyalog, a kocsira neki magának van szüksége, a felvett átalány pedig a ló tartására kell

neki. A lótartás éppen annyiba kerül, mint azelőtt, elment a ministériumhoz, – hasztalan, muszáj volt neki Rozsnyóra elköltözködni.

Csakhogy addig, míg az bekövetkezett, keserves volt az életem. A biztosnak természetbeni lakása volt a laktanyában, ezt pedig ő foglalta el, így én a családommal együtt laktanyai szobába vonultam, mintegy két hétig tartott ez az állapot. Besztercebányán oly szíves volt a fogadtatásom, hogy haza azt írtam, „úgy érzem magamat, mintha a mennyországban volnék”, B[alassa]gyarmatról pedig azt kellett írnom, hogy a pokolba jutottam, az utóbbi levél hűen mutatta az akkori helyzetemet.

El múlt az is, az útszámlát az igazgatóság nem érvényesítette, avval állott elő, hogy nem engedélyezhet kétszeres kiadást – utazásokra lótartási átalány van megállapítva, ez pedig ki lett fizetve, – így a számlám a ministeriumhoz került, ahol azt kifogástalanul érvényesítették.

Ezek után beteg lett a második gyermekem, veszedelmes betegségbe, agyvérzkórsgba esett s el is pusztult benne – az utolsó szavaira még emlékszem: „Apuka, nem tudok látni” – nem értettem a dolgot, mert a gyermek szeme nyitva volt, csak később tudtam meg a doktortól, hogy ebben a betegségben megszűnik a látóképesség. Majdnem 10 évig voltam ezen az állomáson. Ez alatt születtek Gyula,⁵⁸ Béla,⁵⁹ Jolán,⁶⁰ Margit⁶¹ és Árpád,⁶² a két első még az elemi iskolába járt, amikor kérdést intéztem hozzám az igazgatóság, hogy hajlandó lennék-e Losoncra áthelyeztetni magamat? Igennel feleltem, azért mert Losoncon gimnázium⁶³ volt, ahol folytathatták a fiaim az iskolai tanulmányukat – erre azt a végzést kaptam, folyamodjam és meglesz az áthelyeztetés, be is következett ez, de a saját költségeimen kellett átköltözködnöm, pedig a losonci biztost, Kubinyt kellett valamilyen csínye miatt Losoncról elhelyezni, ő hivatalból, a költségek megtérítése mellett ment el, s így a bűnös helyett én szenvedtem.

---

⁵⁸ Ambrózy Gyula (Balassagyarmat, 1874. január 14. – Budapest, 1935. április 14.) m. kir. csendőr tábornok. SZAKÁLY 2013. 63–64. arcképpel.

⁵⁹ Ambrózy Béla (Balassagyarmat, 1875. október 18. – 1930. február 3.) cs. és kir. hivatásos hadnagy a 25. (losonci) gyalogezrednél, később losonci rendőr alkapitány, majd losonci főjegyző, tartalékos százados.

⁶⁰ Ambrózy Jolán (Balassagyarmat, 1877. október 16. – 1961. június 20.)

⁶¹ Ambrózy Margit (Balassagyarmat, 1879. augusztus 29. – 1945. október 25.)

⁶² Ambrózy Árpád (Balassagyarmat, 1882. január 1. – Budapest, 1954. április 10.) m. kir. hadbíró altábornagy. SZAKÁLY 2001. 25.; RAINER 2018.

⁶³ Az 1870-ben megalakult losonci állami gimnáziumról, amelynek előzménye az 1590 körül keletkezett ev. ref. gimnázium volt: BOROVSZKY Nógrád vm. 688–689.

Még az a bajom is volt Bgyarmaton, hogy egyik napon, midőn Nagymarosról tértem vissza a szolgálatból, az a rendelet érkezett, hogy még azon hó folyamán alkalmilag ejtsem meg a bélyegszemlét Nagymaroson, a pénzügyintézetben. Külön útiköltségek nélkül — alkalmilag már nem utazhattam oda, s hogy mégis megfelelhessenek a rendeletnek, újra utaztam Nagymarosra, ahol a bélyegszemlét a hónap letelte előtt megejtettem. Természetes, hogy az útiköltségeket felszámítottam — csakhogy az igazgatóság elutasított — ezt az elutasító végzést az adóhivatalban kaptam, az adóhivatali tisztviselők kárörömmel mosolyogtak, mire én legott fellebbeztem.

A felhozott adatokat mind csak az emlékezetemből írtam le, nem telt bele egy hét s újabb végzést kaptam, a melyben az állott, hogy az előterjesztett adataimból egyik sem igaz, mely okon fegyelmi eljárás lett elrendelve ellenem. Ez nagyon bántott, mert én hazudni nem szoktam soha, csakhogy a noteszemet nem tudtam megtalálni s ismét csak emlékeimből fellebbeztem, kijelentve, hogy én nem fegyelmit, de akasztófát érdemelnék, ha a végzésben említett vétségeket valóban elkövettem volna. Nyomban írtam a szakaszokhoz, küldjék nekem vissza a noteszemet, ha azt esetleg ott felejtettem volna — a szakaszok rögtön jelentették, hogy a noteszem nincsen ottan. Eszembe jutott, hogy azon alkalommal, midőn Nagymaroson voltam, Vácott, a Curianál ebédeltem, Tornyos adófelügyelő és Szontágh képviselővel — az utóbbi sokat anekdotázott, nagy figyelemmel hallgattuk — ezen közben fizettem, a noteszem [pedig] szépen ottan maradt az asztalon. A pincér a noteszt csak akkor vette észre, midőn mi már eltávoztunk, tehát a noteszt eltette s várt, míg eljönnek érte. Néhány hét múlva ismét Vácra, a Curiába kerültem s akkor mutatja a pincér az ott felejtett noteszemet. Ezt mint a sajátomat magamhoz vettem, s nagy örömmel kivettem belőle, hogy a fellebbezésben az összes adatok alaposak voltak, mikor haza érkeztem, akkor Besztercebányáról az igazgatósági titkár, Trexler már várt reám, kihallgatott s én csak isméttem azt, amit a fellebbezésben előadtam, — egy-két hét múlva visszajött a titkár, egyre azt hangoztatta: „Der Rézy, der Rézy” s megmagyarázta nekem, hogy Rézy számtanácsos nem az illető havi, de más havi útinaplómat nézte, s így bizonyos, hogy az adatok nem egyeztek az általam felhozott adatokkal — a fegyelmi vizsgálat nyomban be lett szüntetve és nekem kiutaltatott a felszámított útiköltség.

Elmondom még azt az eseményt is, a mely elég komolyan kezdődött, de aztán kissé komikusan végződött. Egyik nyári meleg vasárnapon, délután

Vámosmikolán⁶⁴ oktattam a szakasz legénységét, 5 embert, annak bevégezése után fürdést az Ipolyban indítványoztam. Mindenki helyeselte az indítványomat s kivonultunk az Ipolyhoz, a Huszár féle park mögött, szép gyepes parton, közel az ottani vízi malomhoz letelepedtünk, hamarosan a vízben voltunk — figyelmeztettem valamennyit, hogy ne menjen beljebb, aki nem tud úszni, — magam pedig átúsztam a folyót, de alig értem a másik partra, mögöttem azt kiabálják: Ni ni, mit csinál? Hátra nézek, hát látom, hogy az egyik emberem, Jele József vigyázó, volt katonai őrmester, közel a másik parthoz, hadonászik, visszakiáltok nekik, mentsék ki, mert fuldoklik, — valamennyi feléje tartja a kezét, de egyik sem fogja meg, s így az emberem jobban s jobban vergődött a mély vízben. Visszafordultam s úsztam feléje, amint csak bírtam — a felelősség érzete kergetett engem, sajnos hasztalan siettem hozzá, az ember elmerült, ebben a pillanatban eszembe jutott minden bűnöm — keresgéltem őt a víz alatt s ő valahogyan a kezembe jutott s kivonszoltam a partra, ottan pedig addig élesztgettük, míg magához tért, elmesélte, hogy ő nem tud úszni, nem is merészkedett a mélyebb vízbe — egyik helyen azonban besüppedt alatta a homoktalaj, annyira, s oly hirtelen, hogy belebukott a mély vízbe, melyből kivergődni már nem bírt s az eszméletét veszve egészen elmerült, — még érezte, hogy valaki a haját fogja, de már nem érzett semmit, mikor a partra vonszoltatott. A többi emberem bevallotta ugyan, hogy ők tudnak úszni, de nem annyira, hogy mást kimenthetnének, ők éppen e miatt nem is merészkedtek a fuldoklóhoz. Szívbaraj volt az emberem, akit aztán rövid idő múlva, halva találtak egyik reggelen az ágyban, senki sem vette észre elhalálózását.

Akkoriban a p. ü. titkár is járt ottan s midőn megtudta a mentési esetemet, figyelmeztetett rögtön engem: „Stelle dich hinter dem Rücken des Ortsnotars, denn nicht du, sondern er muss die Anzeige machen”.⁶⁵ Így is történt és én többet nem gondoltam az esetre. Azonban későbbben rendeletet vettem, mely szerint Majthényi László,⁶⁶ Hont-megyei főispán neje ellen, mert engedély nélkül szivarkákat hozatott Bécsből, a jövedéki vizsgálat volt megejtendő. A

---

⁶⁴ Vámosmikola Hont vm, szobi járás, 1890-ben 1452 lakosa volt; ma Pest megyében van. JEKELFALUSSY 1892. 1646.

⁶⁵ Magyarul: Állj a községi jegyző háta mögé (azaz, sugalmazd neki), de nem neked, hanem őneki kell az igazolást megtennie.

⁶⁶ Majthényi László br. (1820. december 22. – Lukanénye, Hont m., 1908. október 7.) 1860–1861, 1865 és 1879-től 1890-ig Hont vm. főispánja, valóságos belső titkos tanácsos. BOROVSZKY Hont vm. 441.

méltóságos asszony akkoriban, cséplés idején, a birtokán, Leszenyén⁶⁷, közel B[alassa]gyarmathoz tartózkodott — én tehát a vizsgálat megejtése végett, oda Leszenyére kirándultam, — délután a méltóságos asszony a szobáiból még nem jött ki, maga a főispán a gazdasági épületben időzött. Lovag Imády Károly⁶⁸ b[alassa]gyarmati esperesplébánost pedig, a kertben találtam, hozzá telepedtem, ahova csakhamar a főispán is csatlakozott s megtudva a jövetelem okát, tréfásan kért, hogy a vizsgálatot szigorúan ejtsem meg a neje ellen s a legnagyobb büntetéssel sújtsam, menjen el a kedve cigarettákat Bécsből hozatni, s midőn megtudta tőlem, hogy a jelen esetben csekély pénzbírság a büntetés, a melynek ára meg van szabva — nyomban kifizette az összeget, — de mikor eltávoztam azt kérdezte tőlem: „Mit óhajtana inkább, pénzjutalmat, vagy valamely kitüntetés”? Hirtelen jött a kérdés, nem tudtam hirtelen felelni, akkor mondta, hogy ő nála van az életmentési ügyem, ő fog ebben indítványt tenni. Elmeséltette magának az egészet s én elmondtam neki, úgy, ahogy az történt — erre újra tette az előbbi kérdést, a melyre aztán a kitüntetését kértem. Hónapok múlva véletlenül találkoztunk Vácott, a vasúti indóházban, — ő egyenesen hozzám lépett és csodálkozott, hogy nem viselem a kitüntetési jelvényt, s midőn megtudta, hogy a kitüntetési jelvény még nem érkezett meg, kijelentette, „Éppen a ministeriumba megyek, majd kisürgetem az ügyet”. Később B[alassa]gyarmaton az utcán leszállott a 4-es fogatáról, hozzám sietett, rajzolt a mellemre karikát avval: „Hát még sem érkezett”? Nem érkezett s tán nem is fog érkezni — feleltem. „Hogy-hogy”? A p. ü. titkártól tudom, hogy az ügy el van intézve, — a kitüntetés nélkül, mivel a jegyző utólagos felszólítására azt jelentette, hogy a víz, ahol a mentés történt, rendszerint csak nyakig ér — hogy pedig az a mentés idejében milyen volt, már arra senki sem emlékszik. Tehát kissé komikusan végződött a kitüntetési ügyem. Se baj!

Losoncon közel 6 évig voltam állomáson, itten születtek a következő nevű gyermekeim: Erzsébet, Dezső és Dénes, de nem voltak életképesek. Az első egy hónapra, a második 3 napra, a harmadik 19 napra meghalt. Ekkor a házi orvosunk megsúgta nőmnek „Ha még egyszer szülnie kell, akkor belehal”. A jóslata nem teljesült, mert a nőm kétszer szült, s nem halt bele.

Ottlétem alatt új szeszadó rendelet lett behozva, még hozzá kivétel nélkül köteleztetett valamennyi szeszgyár szeszmérőgépeket alkalmazni. Az én kerü-

---

⁶⁷ Leszenye Hont vm., nagycsalómiai járás, 1890-ben 468 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1317.

⁶⁸ Imády Károly 1840-től 1884-ig volt Balassagyarmat plébánosa. BOROVSZKY Nógrád vm. 716.

letemben Mucsényben,⁶⁹ a Wohl-féle szeszgyárban⁷⁰ évek óta volt már alkalmazásban ilyen szeszmérőgép, — tehát én és az elődöm, Kubiny már ismertük a szeszmérőgép alkatrészeit, működését, kezelését, s az alkalmazásának célját, mégis a főbiztos, Mayer, az összes biztosokat, engem is, berendelt egy bizonyos napra, Besztercebányára, a p. ü. igazgatóságához, a szeszmérőgép tanulmányozása végett. Megjelentünk: én, Kubiny, Németh, Duba, Freyseisen, Gregor, — a tanulmányozás nem tartott 2 órát sem s akkor mondta el a főbiztos, hogy engem és Kubiny biztost kinevezett a ministerium első oszt.[ályú] biztosokká, felülvizsgálói hatáskörrel. Kubinyi rögtön eltűnt és nem csak a saját, de az én zubbonyom gallérjára is felvarratta a harmadik rózsza jelvényt⁷¹ — este közös vacsora következett a Rák fogadóban, nagy volt a kettőnk öröme, de nagyobb az idősebb biztosok bosszúsága a mellőzés miatt, mely őket érte. Németh egyenesen utazott B[uda]pestre, a minisztériumba, megtudni, hogy mely okon mellőzték őt, — megnyugtatták, hogy a mi kinevezésünk azért történt, mert mi értünk már a szeszmérőgéphez — a rangsor megmarad — a kinevezés ideiglenes intézkedés, mely addig tart csak, míg valamennyi biztos begyakorolja magát a szeszmérőgép kezelésébe. Aztán ők is ki lesznek nevezve. Úgy is történt, amelllett azok a biztosok, akikről feltételezték, hogy a p. ü. hatóságoknál, mint állandó előadók működtek, át lettek helyezve a p. ü. hatóságok székhelyére — így én ismét B[alassa]gyarmatra kerültem, fegyelmi vizsgálat terhe alatt kellett az új állást elfoglalni, még pedig a kitűzött rövid határidő alatt.

B[alassa]gyarmaton néhány hónapig, épp úgy, mint az előbbi állomáson, Losoncon, csak az első oszt.[ályú] biztos teendőket végeztem. Jártam szeszmérőgépeket felállítani, felülvizsgálni, üzleti akadályokat megállapítani, sőt Turóc, Liptó, Bars és Hont megyében, ha szükség volt reám, mikor az illető igazgatóság felkérte a mienket, hogy engem oda, meg oda rendeljen ki. Eleinte jól ment — de később hiába kérték a kirendelésemet, ezt a mi igazgatónk, Spevák nem vette figyelembe, engem nem rendelt ki, s ha már nagyon sürgették, egyszerűen azt válaszolta, hogy én nem vagyok itthon, elutaztam — pedig otthon voltam, — mehettem volna — miért tette, azt nem tudom.

---

⁶⁹ Mucsiny község, Nógrád vm., losonci járás, 1890-ben 473 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1375. Ma Mučín, Szlovákia.

⁷⁰ Wohl Aladár dr. ipari és mezőgazdasági szeszgyára. BOROVSZKY Nógrád vm. 86.

⁷¹ A pénzügyőrök nem csillag, hanem rozetta alakú rendfokozati jelvényeket viseltek. SZABÓ 2017. 109., 118. I. sz. melléklet, 124. VII. sz. melléklet.

Egyszer év végén 26 községben nem volt biztosítva a bor és hús fogyasztási adó — délután a kezembe nyomta a községek jegyzékét és követelte, hogy éjfélkor mind a 26 községben, az összes korcsmákban és mészárszékekben véteszenek fel pontosan a készletek s véteszenek zár alá azok. A községek különböző irányban, messze voltak, a vidéki szakaszok útján már nem intézkedhettem — így a b[alassa]gyarmati szakasztól bérkocsikra ültettem 4 alszakaszt azzal, hogy tüstént hajtsanak az illető községekbe s foganosítsák a rendeletet, magam pedig váltott lovakkal vágattam a nagyobb községekbe s reggelig foganosította a rendelet, — sok költség merült fel, de ez csak az én személyemre nézve lett kiutalva — a többit nekem kellett megfizetni. Fellebbeztem, hasztalan volt, elutasítottam azzal, hogy az alszakaszok, a legénység, nem kocsin, de gyalog jár szolgálatba, — minek rendeltem nekik kocsikat?

Más alkalommal az italméresi illetékek voltak megállapítandók, bizalmi férfiak jelenlétében — tehát községről községre kellett utaznom. Spevák követelte, hogy ezt az utasítást egyfolytában, hamarosan végezzem be — csak hogy egyfolytában a kijelölt úton, az árvíz miatt, nem lehetett utaznom — aztán közbe-közbe estek zsidó ünnepek, szombatok s vasárnapok, a mely napokon tárgyalni nem lehetett — minden ígyekezetem dacára sem voltam képes ezt a szolgálatot egyfolytában, hamarosan megtenni, hiába volt minden érvelésem, az útszámlákat teljesen megnyirbálta, annyira, hogy kénytelen voltam ezen ügyben a ministeriumhoz fellebbezni — ahol nekem adtak igazat, a számlám megnyirbálás nélkül érvényesítettet. Ezek után még rosszabb lett a helyzetem, de kitarítottam — nem kellett sokáig szenvednem, meghalt szegény (gyomorrrákban), nem nagyon búsultak utána — aztán jött más igazgató, Jablánczy, jó lelkű, de határozatlan magatartása miatt, még rosszabb volt alatta szolgálni, mint az előde alatt.

Én akkoriban az igazgatóságához, mint a pénzügyőrségi személyes ügyek előadója lettem a ministerium által kirendelve, szép tágas szoba, új bútorral lett számomra berendezve, de lassan-lassan kicseréltetett az új bútorom, sőt a szép szoba helyett, éppen a c...t⁷² közvetlen szomszédságában jelöltetett ki nekem egy szűk, egyablakos, sötét szobácska. Felszólaltam, de csak azt nyertem válaszul — az új bútorra van igénye a nálamnál idősebb tisztviselőknek, az irodahelyiségeket pedig át kellett engednem az adófelszólamlási bizottságnak, s ha ez bevégezti a tárgyalásait, akkor én vissza mehetek. Csak hogy én vissza nem

---

⁷² closet (angol) = vécé, illemhely

mehettem többé: a bűzös kis szobában muszáj volt maradnom — egyik barátom, aki ottan felkeresett, nyomban kijelentette, hogy engem csak a szag után tudott megtalálni, bosszantott a dolog, de nem segített rajtam senki, meg kellett nyugodnom.

A pénzügyőri ügyeket $\frac{1}{2}$ óra alatt elvégeztem — unalmamban kiolvastam az összes újságokat, néha néha még a kis hirdetések is átnéztem, de még mindig maradt időm unatkozni — kértem Hedry titkárt, helyettes igazgatót, kinek tele volt az irodája aktákkal minden ügyosztályból (mert ő segítette ki azokat, ha megakadtak, ő egymaga többet dolgozott mint a többi titkár együttvéve) adjon nekem is valami foglalkozást, adott is dohány-, só-, és italmérési ügyeket — ezeket pontosan elvégeztem, de sokszor nem tudott adni, annyira el volt foglalva.

Emlékszem midőn a kis lutri be lett szüntetve, a collektánsokat azzal bíztatták, hogy az elesett jövedelem kárpótlása fejében a tőzsbérük lesz leszállítva, — vártak, de nem szállítattott le a bérösszeg, kitűnt, hogy ilyen kárpótlás nem volna megfelelő, azután az lett elhatározva, hogy a volt collektánsok, mint kis dohánytőzsérek jövedelme szaporítva lesz az által, hogy a szomszédságukban új dohánytőzsék nem lesznek engedélyezve. B[alassa]gyarmaton Rigócz volt a lotto collektáns, a közeli szomszédságában állott a Stiller féle, régi nagykereskedés, jövedelmező dohány-kis-tőzssel, megbukott, alig bonyolódott le a csőd, már jelentkezett az új vállalkozó a doh. kis tőzs engedélyezése végett — sok gyermeke volt s mint nagycsaládos embernek az igazgató rögtön odaigérte a kért engedélyt — csak hogy Rigócz sem volt rest, hivatkozott az új ministeri rendeletre, azt kérte, hogy ne engedélyztessék a közvetlen szomszédságában a volt tőzsnek újbóli megnyitása. Ezen ügy éppen nálam volt — először kidolgoztam az új engedélyt — mikor evvel a hosszadalmas nagy munkával elkészültem, az igazgató nem írta alá, kért dolgozzam át az egészet, el kell utasítani — megtettem, alig, hogy elvégeztem betoppant hozzám az igazgató, hogy mégis csak meg kell adni ennek a szegény családos embernek az engedélyt, Rigócz gazdag ember, megél akkor is, ha újra felállítjuk is a volt dohánykistőzsét — így 3-szor átdolgoztam az egészet — ezeket megtudta Hedry, a helyettes igazgató — rögtön közbe vetette magát, megmondta az igazgatónak, hogy új engedélyt a miniszteri rendelet ellen nem szabad kiadni, nagy skandalum lenne az engedélyből. Az igazgató megijedt s én kénytelen voltam újra átdolgozni az ügyet.

Más alkalommal is fordultak elő ilyen ügyek – hiába való munkák. Más fajtát említek: Valami kiküldetésben járt Morvay titkár Kékkőben⁷³ s meg volt bízva, hogy vizsgálja meg a pénzügyőri szakaszt is. Napok múlva visszatért és jelentette, hogy a szakaszt nem vizsgálhatta meg, mert a szakaszvezető külszolgálatban volt, – a többi pedig azt tudva, a korcsmában kuglizott. Erre az igazgató elrendelte, hogy én adjam ki a parancsot a szakasznak, hogy a szakaszvezető, ha külszolgálatba indul, ne az előírt naplóba, de külön ívre jegyezze fel a szolgálati előírást és ezt az ívet lepecsételve hagyja ottan, úgy, hogy csak az esetleg megejtendő vizsgáló előljáró tudhassa azt, hogy a szakaszvezető mikor, hová s mi célból s mely időre távozott a külszolgálatba, s a többi legénység ezt pedig ne is sejtthesse. A fogalmazványra ráírtam „Rendeletre”. az approbációnál kérde az igazgató „miért van ez a megjegyzés”? Megmondtam neki, hogy a parancs tartalma kissé szabályellenes, mert a kivonuló szakaszvezető köteles a naplóba jegyezni kirándulásait, sőt köteles a helyettesét is kijelölni – és főleg a kékkői pénzügyőrök csak vasárnap délután szoktak a laktanya mellett lévő ház udvarán kuglizni – ők minden percben otthon lehetnek – ők vasárnap délután csak rendkívüli okon teljesíthetnek szolgálatot, szolgálatmentesnek érezhetik magukat, ily szabad délutánon – így volt M. titkár ottlétekor is, ő vizsgálhatta volna a szakaszt, a laktanyai cseléd haza a laktanyába hívhatta volna az összes legénységet, de M. azt nem kívánta – ilyen körülmények között nem vállalhatok felelősséget a kiadandó parancsért. Ezen ellenvetésem nem ért semmit, – ki kellett adni a parancsot, mert még azt állította a pénzügyigazgató, hogy ilyen parancs az előbbi helyén, Szolnokon is ki volt adva, s ha ottan bevált – akkor az itt is jó lesz. Már el volt felejtve ez a parancs história, mikor megjelenik Buba, p. ü. felügyelő, s hoz egy jó nagy lezárt csomó szolgálati előírást Kékkőből s elmeséli, hogy mi történik Kékkőben, milyen szabályellenességeket visz végbe az ottani szakaszvezető, még pedig parancsoló rendeletre, – ő ezt nem tudja elhinni s csak azért jelentkezik a p. ü. igazgatóságnál, hogy meggyőződhessen arról, vajjon való e az, amire a kékkői szakaszvezető hivatkozik, vajjon nincs e valamely tévedés? A pénzügyigazgató régen megfeledezett a rendeletére kiadott parancsról, rögtön kikerestette az illető actákat. Meglátják az eredeti fogalmazványt, nyomban ráismertek az én eredeti kezem írására és engem azon melegiben becitáltak maguk elé. Keményen faggatnak arra nézve, hogy mi okon adtam én ki ezen parancsot – végigolvasom a fogalmazványt,

---

⁷³ Kékkő (Hrad) Nógrád vm., balassagyarmati járás, 1890-ben 1189 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1232. Ma Modrý Kameň, Szlovákia.

benne volt a kiadási ok, s végén az is állott: „Rendeletre”, midőn ezt a p. ü. igazgató látja — nyomban mentette magát, hogy ő ezt nem úgy értette, mire új rendelet lett kiadva, hogy a nehezményezett parancs csak rendkívüli szolgálatra értendő. Ilyen rendkívüli szolgálat azonban Kékkőben nem fordult elő — mindegy el volt intézve.

Az is megtörtént, hogy a p. ü. igazgató valamely utazásából haza térve ismét magához hivatott s kérde tőlem, hogyan van az, hogy Homokterenyén⁷⁴ trafik nincsen, a magyar dohányt nyíltan árulják, s ezt a pénzügyőrség túri. Kételyemet fejeztem ki — hiába, neki azt Szilárdy, megyebizottsági tag mondta, — hamarosan kiderült Szilárdy tréfából felültette — trafik azért nem volt a községben, mert azt a p. ü. igazgatóság maga megszüntette, azért mert az illető boltos vonakodott a forgalom szerint megállapított nagyobb bért fizetni, más vállalkozó pedig ebben a községben nem volt, de, hogy a község tovább ne legyen trafik nélkül, kénytelen voltam a dohánytőzsét az említett boltosnak haszonbér nélkül engedélyezni, erre a zsidó azt mondta nekem mosolygó arccal „Tudtam, hogy így lesz”. Ezek után azt hiszem szükségtelen még több ilyen cifra esetet elősorolni.

Egyet azonban mégis felhozok. Az ebédőtől hivatott engem sürgősen a p. ü. igazgató, letettem a kanalat és siettem hozzá — ottan találtam a helyettest is, Szabót, későbbi beregszászi p. ü. igazgatót az Ecségh⁷⁵ községi előljárási több tagját, ezek panaszt tettek ellenem, hogy a cukor után még egyszer annyi adót kívánok a községtől, mint fizettek a megelőző évben, pedig csak annyi cukor fogyasztás van általam felvéve mint a m. évben, — hirtelen magam is zavarba jöttem s nem tudtam az eljárásomat megindokolni — néztük az ügyiratokat s valóban meg volt állapítva, hogy ezen községben nem emelkedett a cukor fogyasztás — csakhogy ezen közben eszembe jutott az új cukorfogyasztási adó törvény, mely szerint az új adótétel éppen 100 %-kal nagyobb lett, mint volt az előző évben, tehát helyes volt az én kívánságom és ennek folytán a község elállott a panaszától — ez elégtétel volt nekem, de mégis el volt rontva az ebédem — az ügyet elintézhette volna nélkülem is a p. ü. igazgató, ha átolvassa az új törvényt — csakhogy ő nem ér rá a törvényeket átlapozgatni — az kötelessége az előadónak.

---

⁷⁴ Homokterenne, Nógrád vm., füleki járás, 1890-ben 1222 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1183.

⁷⁵ Valószínűleg Ecseg, Nógrád vm., sziráki járás, 1890-ben 1776 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1087.

A sok kitérés után még ide írom a többi b[alassa]gyarmati adataimat. Az odaérkezésem utáni év elején megszületett Endre fiam, ki $2\frac{3}{4}$ évig élt, dyphteritisben halt meg — járványos volt akkoriban ott ez a betegség. Váratlanul jött, úgy történt ez a halál eset, hogy az udvarunkban a szemlész cselédje torokfájást kapott — még azon nap elmenesztetett a háztól, de mikor elment, búcsú csókot adott a kis Endrének, mi csak másnap tudtuk meg, hogy a cseléd torokfájás miatt távozott. Késő volt — a gyerek lázba esett — rögtön elhívtuk a házi orvost, aki megnyugtatót, hogy én bátran elutazhatom, 3 napi kiküldetésem volt Salgótarjánba, én tehát elutaztam, nyugtalan voltam, különösen fokozódott ezen állapotom a visszatérésemkor, Szécsény előtt — mivel a doktor elémbe sietett avval: „A kis Endrét alig fogjuk megmenthetni”, csakugyan alig tértem haza, a kis Endre az anyja karján kiadta a lelkét. A temetésen nem volt szabad részt venni, én a lábamra, a nőm pedig dyphteritisben, melyet a kis Endrétől kapott, megbetegedtünk. Margit és Árpád szintén dyphteritisben feküdtek, de már túl voltak a veszélyen. Jolán a szemlészéknél volt elhelyezve. A vörös intő cédula még a kapun volt kifüggesztve, az emberek féltek s mi ápolót sem tudtunk kapni — senki sem érintkezhetett velünk, el voltunk különítve egymástól, csak karbolos leveleket küldhettünk egymásnak. Gyula és Béla Késmárkon voltak, ahol a gimnáziumot látogatták, ez a szomorú állapotunk eltartott több napig s végre is kénytelen voltam ápoló kirendelése végett, a városi hatóságot felkérni — kaptunk is ápolót a közkórházból, de nem volt köszönet benne, mert ez látva tehetetlenségünket, elpazarolt, elpusztított mindent, különösen a speizot⁷⁶ teljesen kiürítette.

Ezen keserűség után gyomorbeteg lettem. Pontosan tartottam magam az orvosi rendeléshez — a rendes ételektől teljesen eltiltott, nem éreztem fájdalmat, csak rossz volt a szám íze és a húsról nem tudtam rá nézni, — prágai sonkán és teán kellett élnem — elgyengültem s javulást nem éreztem, kétség fogott el, ebben a kedélyállapotban megvizsgáltattam magam a vrm.⁷⁷ főorvos, ifj. Bogdán⁷⁸ által, ez üdült gyomor hurutot constatált s kijelentette, hogy a mostani ülő foglalkozásom mellett, irodai szolgálatomban javulást nem igen remélhetek. Sok szabad mozgásra van szükségem, addig is ehhez voltam szokva, 30

---

⁷⁶ Speiz (német) = éléskamra

⁷⁷ értsd: vármegyei

⁷⁸ Dr. Bogdán Aladár (1863–1934), a balassagyarmati városi kórház első orvos-igazgatójáról (1897–1925), dr. Bogdán Mihály balassagyarmati honvéd ezredorvos fiáról lehet szó. KAMARÁS 1997. 5.

évig jártam keltem saját tetszésem szerint, így tudva az okát, igyekeztem az irodai ülő foglakozástól megszabadulni, folyamodtam a ministeriumhoz áthelyezésért, olyan kerületbe, a hol nem lett volna folytonos irodai munkám. A kérvényemmel pályázatra utasítottam, pályázati hirdetés azonban soha sem volt, tehát kértem az igazgatót, jelentse a ministeriumba, hogy nincsen képességem az előadói teendőkre, — ő vonakodott azt tenni, sem új kérvényemet nem volt hajlandó felterjeszteni. Hedry titkár, helyettes igazgató, igen jó barátom kintartásra intett s tanácsolta, ne adjak be új kérvényt, evvel csak rontanám az előmeneteletem — így beszélt hozzám: a rangsorban veszedelmesen elül vagy már, ma-holnap felügyelő lehetsz, felügyelőket csak az előadókból neveznek ki, s ha te az előadói tisztséget itt hagyod, akkor kinevezést többé nem remélhetsz.

Minthogy csak az egészséget óhajtottam, azért nem hallgattam a jó tanácsra, újra kértem az igazgatót, terjessze fel kérvényemet, majd én személyesen is elmegyek a ministeriumhoz. Megtette s magam is felmentem Stuckheil⁷⁹ osztálytanácsoshoz, szívesen fogadott s megígérte, hogy a kérvényemet nyomban, rám nézve kedvezően fogja elintézni. De csak két hely volt üresedésben — Szekszárd és Rózsashegy⁸⁰ — válasszak, én az utóbbit választottam. Ő még azt kötötte, menjek Toepke⁸¹ államtitkárhoz bemutatkozni, a pártfogását kikérni. Jelentkeztem, s kérésem előterjesztése után ő megmondta nekem: „Majd beszéllek a minister úrral, bizton teljesülni fog az óhajtása”. Hamarosan át lettem

---

⁷⁹ STUCKHEIL GUSZTÁV 1885–1912 között a pénzügyminisztérium tisztviselője. 1885–1886: pénzügyi titkár. 1887–1891: pénzügyőrségi központi felügyelő, illetve főfelügyelő, a 8., illetve a 8/a. ügyosztályon (Fogyasztási adók és pénzügyőrség). 1892: a 8., illetve 11. ügyosztályon (Pénzügyőrség). 1893–1895: miniszteri osztálytanácsosi rangban a 11. ügyosztály (Pénzügyőrség) vezetője, pénzügyőrségi központi felügyelő. 1897–1899: a 11. ügyosztály (Pénzügyőrség és adóhivatalok) vezetője. 1900: az V/a. főosztály (Közvetett adók) vezetésével ideiglenesen megbízva, egyben a 11. ügyosztály vezetője. 1901–1905: az V/a. főosztály (Közvetett adók) főnöke. 1906–1908: az V/a. (Cukor, szesz, sör és ásványolaj adók, borítal és húsfogyasztási adók) főosztály főnöke. 1909–1912: a VIII/a. (Dohány egyedárúság, lottó és sójövedék, állami jószágok és jogügyek) főosztály főnöke. SZÉKELY 1985. 14., 24., 37., 81., 87., 88.

⁸⁰ Szekszárd Tolna m., Rózsashegy / Rosenberg Liptó vm., rózsashegyi járás, 1890-ben 6879 lakosa volt. JEKELFALUSSY 1892. 1505.

⁸¹ TOEPKE ALFRÉD 1868–1871 és 1884–1903 között a pénzügyminisztérium tisztviselője. 1868–1870: beosztva a 7. ügyosztályra (Házadó, jövedelmi és kereseti adó), 1871: az 5. ügyosztályra (Adóhivatalok). 1884–1888: a 8. ügyosztályra (Fogyasztási adó, pénzügyi büntető eljárás, a pénzügy-, adó- és vámórság személyes ügyei), 1889–1890: a 8/a. ügyosztályra (Fogyasztási adók és pénzügyőrség) vezetője. 1891: a 8/a. ügyosztály vezetője miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott osztálytanácsosként. 1892: a III. (Bélyegjövedék, jogilletékek és díjak) főosztály vezetője. 1893–1896: az V. (Közvetett adók) főosztály vezetője. 1897–1903: államtitkár. SZÉKELY 1985. 11., 13., 17., 22., 54.

helyezve Rózsahegyre, de már olyan beteg és ideges voltam, hogy mentül gyorsabban iparkodtam Balassagyarmatról megszabadulni, a hol úgy éreztem magam, mint a leláncolt rab. Sajnos már útközben Rózsahegy felé kezdtem keservesen megbánni az áthelyeztetésemet. Habár szabad lettem, mégis rosszul éreztem magamat, az egész utazás alatt csak egy száraz zsemlét voltam képes elfogyasztani, undorodtam minden ételtől és midőn már közel voltam az új állomáshoz, hallom a mint az egyik utazó mondja a másiknak: „Ist das eine trostlose Gegend”.⁸²

Csakugyan, olyan szegény kiéhezett tótokat sehol életemben nem láttam, a minőket ottan, Liptóban találtam. A vasútállomástól csak a közeli vasúti vendéglőbe vánszorogtam, ottan befeküdtem, az adótárnok, Buda hamarosan Burján doktort hozta hozzám, az alaposan megvizsgált s hamarosan kijelentette, hogy gyomorbajom van, s hogy ki vagyok merülve, de szervezeti bajom nincsen. Meg voltam nyugtatva s néhány napi pihenés után, bár csak tejen éltem, annyira magamhoz jöttem, hogy lakás után nézhettem. Megegyeztem volt Reiner főbiztossal, hogy Rózsahegyen az ő lakását én, Balassagyarmaton az enyémet ő foglalja el, csakhogy a lakását ő nem biztosította nekem, mert az illető háztulajdonos, igazi tót, tőlem háromszor annyi bért követelt, mint Reiner fizetett. Annyit én nem fizethettem, én híven megegyezésünkhöz 2 havibért kifizettem, ezt sem térítette meg ő. Sürgető leveleimre nem is válaszolt, megcsalt – a zsidó természetét a kollégájával szemben is kimutatta. Tehát kerestem más helyen lakást, nem találtam. Buda jött aztán velem, együtt jártunk, síkos volt az út, egyik helyen hirtelen dombocskára mentünk, ő már fent volt, de én a közepén elcsúsztam s nehogy elessem, jobb kezemet a falhoz támasztottam, mégis elestem s a karomat oly erősen megrángattam, hogy elájultam. Kevés pihenés után, némileg magamhoz térve, a közel patikába vezetett Buda, a hol Duschnitz doktor megvizsgált s kijelentette „Kein Beinbruch, eine ...”.⁸³

Innen engem Buda nem vissza a szállodába vezetett, hanem a Keller Jenő üres lakásába, akkor adótiszt, ki éppen szabadságon volt, – kétszobás lakásában helyezett el. Cselédet is kaptam, a ki ápolt volna, a karom megdagadt, vérfoltok mutatkoztak, – Dr. Burján eljött minden nap kétszer is hozzám, jeges borogatást és masszírozást alkalmazott. Fájdalmas volt a kúra, de eredményes is. Eltartott több napig, ez alatt haza érkezett Keller s ő szívesen nyugodott bele, hogy az ő lakásába helyezkedtem s nem is engedett el. Elfértünk, sőt jobb volt

---

⁸² Magyarul: Ez egy vigasztalan vidék.

⁸³ Magyarul: Nincs csonttörés, ...

kettőnknek, ő hűségesen szorgoskodott körülöttem, úgy vigyázott rám, mintha valami közeli rokona lettem volna. Némi viszonzásképen vettem fát a lakásába, ezt ő elfogadta, pénzt nehezen fogadott volna el a lakásért, hát nem is kínáltam neki. A Balassagyarmaton hagyott családom elkészült az utazásra, Rózsahegyre, sürgette a lakást, ez pedig nem volt, én pedig tehetetlenül feküdtem. Végre Buda barátom talált egy üres házat, fent a Ringen, azonban a tulajdonos: Oberschall, mint kúriai tanácselnök Budapesten lakott, a rózsahegyi megbízottja, a saját veje, Füzeséry törvényszéki ügyész akkoriban szintén Budapesten, az apósánál, a háztulajdonosnál volt. Buda tehát oda sürgönyözött így: „A ház bérbe adatik-e 400 koronáért”? Azt felelte „Igen, tisztességes embernek, a közelebbi feltételeket ő fogja közölni”. Tisztességes embernek tartottam magamat, tehát elfogadtam a lakást. A családom is megérkezett, midőn már berendezkedtünk elmentem Füzeséryhez szerződni, de nem szerződhettem, mert a házbért sokkal többet követelt, mint a sürgönyben fel volt ajánlva. Rögtön felmondtam, csak egy negyed évig laktam ottan. Más lakást vettem ki, bizonyos Chládektől, a ki arra kért, hogy pártoljam őt abban, hogy italmérési engedélyt nyerhessen. Pártoltam is, s midőn az engedélyt megnyerte, rögtön nekem mondott fel. Erre a hamisságra nem számítottam és így a váratlan felmondás úgy hatott rám, mint a villámcsapás. Új lakást béreltem ki Szlusnynál, jó drágán, szerencsére akkor lett a biztosi irodára lakbér engedélyezve, tehát nem kellett sokat pótolnom.

Rózsahegyen az első években nagyon rosszul éreztem magamat, gyomorbeteg voltam. Megfelelő ételt ottan nem kaphattam — a karom is fájt annyira, hogy még a tollat sem bírtam bemártani a ténatartóba, rászorultam a szemlész segítségére. A szeszgyárakban — 12 volt — számadásokat kellett vezetni s ezeket a szemlész alaposan elhibázta, amit csak későn vettem észre, nagyon sok bajom volt, míg a számadásokat rendbe hoztam, s persze én a fájós kezemmel csak a legszükségesebbeket írtam — a számadásokba, volt mindenféle hosszú formula, de én ezeket nem vettem figyelembe — azonban a pénzügyminiszteri számvevőség ragaszkodott a formulákhoz, s az én számadásaimat keresztül kasul húzgálta, de a végeredmény az enyémmel hajszállra egyezett, egyetlen fok különbséget nem tudott megállapítani, mégis kérdőre vontak, — mely igazságtalan eljárással szemben sértve éreztem magamat, rövidesen megmondtam az igazat — ez nem tetszett az igazgatóságnak, — megsúgta nekem a titkár, Glatz Otmár: „Igazad van, de nem kellett volna mégsem így nyilatkoznod, ebből még baj lehet”, s minthogy nemsokára váratlanul nyugdíjaztak, hát én csak azt hittem,

hogy az igazgatóság megharagudott reám és csak annak jelentésére nyugdíjaztak engem, ilyen méltatlan elbánással szemben visszautasítottam minden kísérletét az igazgatóságnak, mely szerint szeretett volna számomra valamely felsőbb kitüntetést kieszközölni. Annyira bántott a dolog, hogy hiába jött hozzám a főbiztos, Rolkó, a titkár, Glatz, végre az igazgató Vicenty, és midőn őket elutasítottam, az igazgató...⁸⁴ tárnokot is megkérdezte: Vajjon a kitüntetést elfogadnám-e? Mire Buda azt mondta neki, hogy engem úgy ismer, hogy bármely kitüntetést elutasítanak magamtól, én anélkül is elleszek — pedig mint utólag megtudtam, nem az igazgatóság volt oka a váratlan nyugdíjaztatásomnak — hanem a fizetés rendezése előtt a minisztériumban ki lett mondva, aki a 60 évi életkort elérte, vagy aki 40 évet kiszolgált, az nyugdíjaztatik, s így is történt. Nem tétetett kivétel senkivel sem — engem 1902-ben, valóban jogosan nyugdíjaztak, mert nálam akkoriban megvolt mindkét feltétel, mégis bántott a dolog — mert váratlan volt, s mert akkor már egészséges voltam — s mert az új díszruhát hiába szereztem be — s végre mert elestem a nagyobb nyugdíjtól.

Rózsahelyen, a tótok között még meghalva sem akartam maradni, Losoncra költöztem. Pár év múlva tályog keletkezett a bal vállamon — a házi orvosom, Hoffmann doktor megvizsgálta s kijelentette „Ez már olyan érett, mint a répa, délután felnyitjuk”. Délután felnyitás után azt mondta „Menjen szórakozni, tarokkozni, néhány napra jó lesz”, csakhogy nem lett jó, újra vagdalt s engem azzal vigasztalt „Nyolc nap alatt biztosan meggyógyul”, ... tályog makacs természetű s, minél jobban vágják, annál ... gyógyul, csakhogy a várt javulás nem mutatkozott. 8 nap leteltével kijelentette „nem tudom .... a seb nem változik, se ki, se be”. Erre a fiam, Béla azt proponálta, ő engem B[uda]pestre visz gyógyítatás végett, a házi orvos helyeselte, de mielőtt elutaztam volna, Béla még a kórházi főorvossal tanácskozott „Hiába utaznak B[uda]pestre, Apa itten épp úgy meggyógyul, mint ott, annyit mi is tudunk, mint a budapestiek”. Délután megvizsgálta Huszár igazgatófőorvos, s rögtön újra vagdalt — következő nap újra eljött — megvizsgálta s kérdezte „Hogyan érzi magát”? Azt feleltem 50 %-al jobban, de ő csóválta a fejét — másnap nem jött, sok dolga volt a kórházban — így vizsgálat végett engem oda vittek, ahol ő rendes műtétet végzett rajtam. A következő nap újra oda kellett mennem, s ő újra műtétet — jelen voltak dr. Hofmann, Dr. Herc, a kórházi orvosok, Károlyi, a fiam, Béla, Nagy és

---

⁸⁴ Az eredeti gépelt kézirat itt ragasztószalagokkal van megerősítve. Ezek a rendelkezésemre álló fénymásolaton sötét sávot alkotnak, így az alattuk lévő írásrészek több helyen olvashatatlanok. Ezeket a részeket három ponttal jelöltem.

egyik rokonom Thaisz, mindhárman rosszul lettek, a mütő teremből kimentek, nem voltam ... érzéstelenítve volt a testrészem, a mütét alatt — nem igen ... arca verejtékes lett s akkor véletlenül a mellemre pillantottam, olyan kivagdalt húscsomót láttam, mint az öklöm, — rögtön kértem a doktort végezzen, én tovább nem fekszem ezen a vágóhídon — olyan gyenge lettem, hogy nem bírtam felkelni — hordágyon vittek a szomszéd szobába. Több hétre végre kikerültem, csakhogy még több hétig jártam be a kórházba. Midőn pedig a doktor kijelentette „Hála Istennek begyógyult” abban a pillanatban észrevette, hogy a begyógyult seb mellett sipoly keletkezett, s ennek a begyógyítása szintén pár héttig tartott, aztán teljesen jobban lettem.

A múlt év⁸⁵ szeptemberében ért engem a legnagyobb csapás — mert akkor 7-én áldott jó nőm hirtelen rosszul lett — elvesztette eszméletét, nem tért többé magához, 9-én már kiszenvedett. Véres agyguta ölte meg, — 11-én eltemettük, — igen szép temetést rendeztünk neki, mely temetésnél valamennyi gyermekem jelen volt. Megjelent a losonci rokonság, sok ismerős — a városi hatóság is, pedig gyászjelentést sem adtunk ki.

Ezek után nincs több mondanivalóm: gyermekeim jelenlegi állapota: Gyula Ungvárott m. kir. csendőr őrnagy, másodszer nő, van három gyermeke. Az első nejétől⁸⁶ Erzsébet,⁸⁷ a mostanival⁸⁸ Ágnes⁸⁹ és Magda.⁹⁰ Béla Losoncon városi főjegyző, jelenleg katonai szolgálatban helyben mint cs. és kir. százados, a hadkiegészítő parancsnoksági irodában, s a sorozó bizottságban működik. Nős,⁹¹ van 3 gyermeke: Béla,⁹² Iván⁹³ és Lóránt⁹⁴ — a 4-ik pedig legközelebb lesz, vagy tán már meg is született.⁹⁵ Jolán Turdossinban 1900 óta van férjnél,

---

⁸⁵ 1915

⁸⁶ Ambrózy Gyula 1. felesége Rázsó Margit volt, 1907 októberében Kassán kötöttek házasságot.

⁸⁷ Ambrózy Erzsébet (Kassa, 1908. szeptember 19. – München, 1988. június 3.) Osváth István (1892. január 1. – 1966) felesége.

⁸⁸ Ambrózy Gyula 2. felesége gulácsi Gulácsy Ida (1883 – Budapest, 1966. március 29.) volt; 1913 októberében Szatmáron kötöttek házasságot.

⁸⁹ Ambrózy Ágnes (Ungvár, 1914. szeptember 18. – Budapest, 2000. március 17.) bölcsődei ápolónő. Juhász Bálint (1908. július 23. – ?) felesége.

⁹⁰ Ambrózy Magdolna (Ungvár, 1916. május 1. – Budapest, 1992. október 20.) tanárnő. Dr. Ganczaugh Béla (1911. május 2. – 1987. november 18.) felesége.

⁹¹ Ambrózy Béla felesége Nagy Julianna (1880. dec. 11. – 1966. jún. 29.) volt.

⁹² Ambrózy Béla (1902. szeptember 15. – 1991. május 29.)

⁹³ Ambrózy Iván (1904. július 7. – 1975. október 13.)

⁹⁴ Ambrózy Lóránt (1908. szeptember 19. – 1944. április 23.)

⁹⁵ Ambrózy Julianna (1916. július 14. – ?) Meiszlinger István (Eperjes, 1906. október 20. – ?) felesége.

Keller Jenő,⁹⁶ jelenlegi m. kir. adótárnok az ura – gyermekeik nincsenek. Margit még hajadon, itten van Turdossinban, ő készíti az Écsi⁹⁷ kelengyét. Árpád Bécsben, a Marinesektionban⁹⁸ cs. és kir. százados hadbíró, még nőtlen. Écsi itt van, ő boldog menyasszony, pedig csak ez évben végezte a kisdédóvónői 2 évi tanfolyamot, – kitűnő képesítést nyert, a vőlegénye Mauksinszky Gyula,⁹⁹ m. kir. erdőmérnök, ki e hó 5.e óta Németmokrán Máramaros megyében¹⁰⁰ erdőgondnok, ez előtt ő Ungvárt szolgált. A jövő hó 19-én itt lesz az esküvőjük és ők még aznap elutaznak hazafelé.

Az esküvő után Margit állást bárhol foglal el, s csak én egyedül megyek vissza Losoncra, házvezetőnő majd csak akad.

Még azt is felemlítem, hogyan kerültünk ide Turdossinba. A múlt év decemberében meghűltem, s annyira fájt a bal lábam, hogy az új házi orvosom, Rémföld izom csúzt constatált. Otthon két hétig kezelt, de nem javultam, nem akartam otthon terhére lenni senkinek és gyorsabb javulást remélve, kórházba kerültem, több heti ottlétem alatt keveset javult az állapotom, mire a kórházi orvos, Korbátska légváltozást ajánlott fürdőzéssel. Trencséntepliczet¹⁰¹ választottam, s oda utaztam február 5-én és 13 fürdő után megmondotta az orvos, dr. Gallia „fölsleges a további fürdőzés”. Minthogy Margit nem akart Losoncon egyedül maradni, legjobbnak vélte ide jönni, tehát én is Trencséntepliczből egyenesen ide jöttem, mely okon aztán Écsinek is ide kellett jönnie, innét ...ig csak az esküvő után megyünk el. Jolán meg az ura e hó 7-én mentek Budapestre, néhány napra orvosi tanácsért, ők onnan mikor térnek vissza, nem tudom.

A nyugdíjas állapot féluton (?) nagyon rossz s unalmas azért, mert megszűnt minden hatáskör. Isten veletek édes gyermekeim.

Turdossin, 1916. évi július hó 10.-én.

Csókol mindnyájatokat: Apa, *Ambrózy Gyula* nyug. m. k. p.őri főbiztos

*****

---

⁹⁶ Keller Jenő (187? – 1948) állampénztári főtanácsos.

⁹⁷ Ambrózy Eleonóra (1895. október 23. – 1979. december 3.) óvónő.

⁹⁸ A cs. és kir. Hadügyminisztérium Tengerészeti Osztályánál.

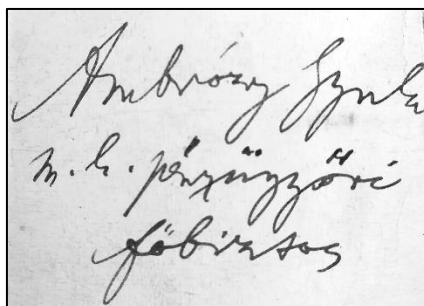
⁹⁹ Mauksinszky Gyula (1886. május 16. – 1954. június 2.) erdőmérnök.

¹⁰⁰ Ma Ukrajna.

¹⁰¹ Trencsénteplicz, Trencsén m. (ma Trenčianske Teplice, Szlovákia).

FORRÁSOK, IRODALOM

- BONA 1987 = BONA Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848/49. Budapest, 1987.
- BONA 1988 = BONA Gábor: Kossuth Lajos kapitányai. Budapest, 1988.
- BOROVSKY Gömör-Kishont vm. = BOROVSKY Samu (szerk.): Gömör-Kishont vármegye. Magyarország vármegyéi és városai. Magyarország monografiája. Budapest, é. n. (1903 körül)
- BOROVSKY Hont vm. = BOROVSKY Samu (szerk.): Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város. Magyarország vármegyéi és városai. Magyarország monografiája. Budapest, é. n.
- BOROVSKY Nógrád vm. = BOROVSKY Samu (szerk.): Nógrád vármegye. Magyarország vármegyéi és városai. Magyarország monografiája. Budapest, é. n.
- GERŐ 1940 = GERŐ József: A Királyi Könyvek. Az I. Ferenc József és IV. Károly király által 1867-től 1918-ig adományozott nemességek, főnemességek, előnevek és címerek jegyzéke. Budapest, 1940.
- JEKELFALUSSY 1892 = JEKELFAUSSY József (szerk.): A magyar korona országainak helység-névtára. Bp., 1892.
- KAMARÁS 1997 = KAMARÁS József: Örökre megmaradnak az alapítók érdemei. Százéves évfordulóját ünnepli Balassagyarmaton a városi kórház. = Nógrád Megyei Hírlap 8 (1997) 278. sz. (november 28.) 5.
- RAINER = RAINER Pál: Hadbíróként egy osztrák–magyar csatahajón az olasz partok elleni támadásnál. (Dr. Ambrózy Árpád I. világháborús feljegyzései, 1914–1915). LDM ONLINE. A Laczkó Dezső Múzeum tudományos ismeretterjesztő muzeológiai magazinja 3 (2018) 2. szám 1–20.
- RÁTKY–STRAZIMIR 1932 = RÁTKY Zoltán–STRAZIMIR Oszkár (szerk.): A magyar legújabb kor lexikona. Budapest, 1932.
- RAVASZ 2000 = RAVASZ István (szerk.): Magyarország az I. világháborúban. Lexikon. Budapest, 2000.
- RÉVAI 1911–1935 = Révai Nagy Lexikona. Az ismeretek enciklopédiája. 1–21. köt. Budapest, 1911–1935.
- SZABÓ 2017 = SZABÓ Andrea: A Magyar Királyi Pénzügyőrség rangrendszere 1867–1947. Rendvédelem-történeti Füzetek (2017) 54. sz. 107–126.
- SZAKÁLY 2001 = SZAKÁLY Sándor: A magyar katonai felső vezetés 1938–1945. Lexikon és adattár. Budapest, 2001.
- SZAKÁLY 2013 = SZAKÁLY Sándor: Akik a magyar királyi csendőrséget 1919 és 1945 között vezették. Történelmi–statisztikai áttekintés a magyar királyi csendőrség felső vezetéséről. Budapest, 2013.
- SZÉKELY 1985 = SZÉKELY Vera: A központi államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában. 3. rész. Magyar Királyi Pénzügyminisztérium. Budapest, 1985.
- TÖKÉCZKI 2002 = TÖKÉCZKI László: Történelmi arcképek. Politikus portrék a dualizmus korából. Budapest, 2002.

Ambrózy Gyula
m. l. pénzügyőri
főbíró

2. kép
Ambrózy Gyula névalírása

3. kép
Az Ambrózy család 1890 körül. (Ambrózy család tulajdona)

Ülő sorban balról jobbra: 1. id. A. Gyuláné Obradovics Eleonóra (1852–1915), 2. A. Árpád (1882–1954), 3. id. A. Gyula (1841–1921). Álló sorban balról jobbra: 1. A. Margit (1879–1945), 2. ifj. A. Gyula (1874–1935), 3. A. Jolán (1877–1961), 4. A. Béla (1875–1930)

4. kép

Az Ambrózy család 1898 után. (Ambrózy család tulajdona)

Ülő sorban balról jobbra: 1. ifj. A. Gyula (1874–1935) csendőr hadnagy, 2. id. A. Gyuláné Obradovics Eleonóra (1852–1915), 3. A. Eleonóra (1895–1979), 4. id. A. Gyula (1841–1921) pénzügyőri főbiztos. Álló sorban balról jobbra: 1. A. Árpád (1882–1954), 2. A. Béláné Nagy Julianna (1880–1966), 3. A. Béla (1875–1930) losonci rendőr alkapitány, 4. A. Margit (1879–1945), 5. Keller Jenőné A. Jolán (1877–1961), 6. Keller Jenő (187?–1948) állampénztári tisztviselő

